

Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalo

ARK — BYROO

Arkkitehtitoimisto Ark—byroo oy

Työpajankatu 10 A 49, 7. kerros
00580 Helsinki

info@arkbyroo.fi

www.arkbyroo.fi

+358 50 574 8710

Tilaaaja:

Senaatti-kiinteistöt

Tilaaajan edustaja:

Sirpa Rouhiainen, myyntipäällikkö

Joni Koskela, kiinteistöpäällikkö

Työryhmä:

Marianna Heikinheimo, TkT, projektin johtaja, tutkija

Hanna Jaakonmäki, arkkitehti, tutkija

Jenni Jousi, arkkitehti, tutkija

Teijo Törmänen, arkkitehti, taitto

Nimeke: Kuopion lääninhallituksen kortteli

Osa 1: Kuopion lääninhallituksen kortteli 31.

Ympäristöhistoriallinen selvitys.

Osa 2: Kuopion lääninhallituksen maanmittauskonttori.

Rakennushistoriaselvitys.

**Osa 3: Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalo.
Rakennushistoriaselvitys.**

Julkaisija: Senaatti-kiinteistöt

Julkaisupaikka: Helsinki

Julkaisuajankohta: 31.1.2025

1. painos

Avustajat:

Juuso Heikinheimo, ilmakuvat, talvi

Mikko Ahvonen, ilmakuvat, syksy

Sanni Kähkönen, saavutettava pdf-tuloste

ISBN:

978-952-368-176-7 (painettu)

978-952-368-177-4 (pdf)

Etukannen kuva: Viistokuva 3.1.2025 Juuso Heikinheimo, Ark-byroo.

Painopaikka: Grano Oy

Sisällys

TIIVISTELMÄ	5
1. JOHDANTO	6
1.1 Kohde	6
1.2 Tehtävä	7
1.3 Perustiedot	9
2. TAUSTOITTAVA LUKU	11
2.1 Lääninhallituksen korttelin rakentuminen	11
2.2 Valtion virkatalot	13
2.3 1950-luvun pientaloarkkitehtuuri	15
3. KUOPION MAAHERRAN VIRKATALO	16
3.1 Rakennuttaja ja rakentaminen	16
3.2 Arkkitehti Martti Melakari	18
3.3 Maaherran virkatalon suunnitteluratkaisu	19
3.4 Myöhemmät vaiheet	24
3.5 Muutoskaaviot	27
3.6 Säilyneet alkuperäispiirteet	32
4. NYKYTILA	34
4.1 Sisätilat	36
4.2 Julkisivut	45
4.3 Pihapiiri ja kaupunkikuva	50
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	51
LÄHTEET	52
RAKENNUSLUVAT	54

Asiasanat:

1950-luku, Kuopio, lääninhallitus, Martti Melakari, maaherra, pientalo, Rakennushallitus, virkatalo, virka-asunto.

Tiivistelmä

Tämän rakennushistoriaselvityksen kohteena on vuonna 1954 valmistunut Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalo osoitteessa Kallanranta 13. Maaherran virkatalo sijaitsee pitkällä aikavälillä rakentuneen Kuopion lääninhallituksen korttelin lounaiskulmassa. Lääninhallituksen kortteli sijaitsee Kuopion keskustan eteläosassa, Väinölänniemen kaupunginosassa. Korttelia pohjoisessa rajaa historiallinen Piispanpuisto ja etelässä Kallaveden ranta.

Kuopion lääninhallituksen alun perin vuonna 1885 rakennut kortteli koki mittavan muutoksen 1950-luvulla, kun korttelin eteläosaan rakennettiin Lääninhallituksen kasvavaan tilatarpeeseen kaksi uutta virastotaloa ja virkatalo maaherralle. Kehitys mukaili maan yleisiä suuntaviivoja: sotien jälkeisten hallinnollisten organisaatiomuutosten myötä Suomeen rakennettiin kymmeniä uusia valtion virastotaloja 1940–1970-lukujen aikana. Useat lääninhallitukset täydentyivät tässä yhteydessä uusilla väliportaan hallinnon virastotaloilla. Niiden yhteyteen saatettiin sijoittaa asuntoja virkamiehille, kuten maaherroille.

Kuopion läänin maaherran virkatalo rakennettiin maaherran edustus- ja asuinkäyttöön. Sitä ennen maaherran virka-asunto sijaitsi lääninhallituksen korttelin pohjoisosassa sijaitsevassa päärakennuksessa. Vuonna 1954 valmistunut virkatalo on yksilöllisin piirustuksin laadittu pientalo, jonka suunnittelusta vastasi Rakennushallituksen yliarkkitehti Martti Melakari.

Suurin rakennukseen kohdistunut muutosvaihe on kellaritason autotallin rakentaminen vuonna 1971. Rakennus toimi

alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan virka-asuntona aina vuoteen 1997 saakka, jolloin uuden läänijaon myötä lääninhallinnon keskus siirtyi Mikkeliin. Tämän jälkeen rakennus on ollut käytössä toimistona ja viime aikoihin saakka vuokrattavina kokoustiloina.

Kaksikerroksinen tiiliverhoiltu virkatalo edustaa tyyliältään modernistista arkkitehtuuria. Noppamaisista, toisiinsa lomittuvista osista koostuva rakennusmassa madaltuu tontin reunojen puolella rakennusta kiertäväksi avoterassiksi, joka avautuu kohti viereistä järvimaisemaa. Terassia kiertävä jalustamainen umpinainen tiilimuuri on olennainen osa rakennuksen arkkitehtuuria.

Rakennuksen ulkohahmo on säilynyt pitkälti alkuperäisessä asussaan. Myös tilajako säilynyt tai palautettu alkuperäisen mukaiseksi. Tilapintoja ja kiintokalusteita on uusittu, mutta rakennukselle luonteenomaiset yksityiskohdat ovat säilyneet.

Rakennus kuuluu osaksi kulttuurihistoriallisesti merkittävää lääninhallituksen korttelia ja se sijaitsee kaupunkikuvallisesti keskeisellä paikalla. Kortteli rakennuksineen edustaa alueelle keskittyntä julkista hallintoa yhdessä muiden Piispanpuiston ympärille keskitettyjen hallinnollisten ja julkisten rakennusten kanssa. Korttelin vanhempi rakennuskanta on peräisin 1800-luvun lopulta. Maaherran virkatalo ja virastotalot muodostavat korttelin eteläosaan uudemman, julkisivuiltaan punatiilisen 1950-luvun kerrostuman.

Maaherran virkatalo edustaa aikansa yksilöllistä pientalorakentamista. Rakennus on harvoja sodan jälkeen toteutettuja virkataloja Suomessa. Maaherran virka-asuntojen kontekstissa

erillistalona toteutettu Kuopion virkatalo on poikkeuksellinen, sillä aikakauden muut maaherrojen virka-asunnot sijoitettiin muiden rakennusten, kuten virastotalojen, yhteyteen.

Selvitys kohdistuu maaherran virkatalon ulko- ja sisätiloihin, ja lisäksi se käsittää rakennuksen välittömän pihapiirin tarkastelun. Työhön on sisällynyt arkisto- ja kirjallisuustutkimusta, kenttätyötä ja eri lähteistä peräisin olevan tiedon yhdistämistä ja analysointia. Rakennuksen sisä- ja ulkotiloissa on suoritettu katselmus lokakuussa 2024. Lisäksi kortteli ja rakennus kuvattiin ilmasta käsin joulukuussa 2024. Katselmuksen muistiinpanot on kirjattu raporttiin dokumentaatiovalokuvineen.

Työn tilaajana on Senaatti-kiinteistöt. Työ on suoritettu arkkitehtitoimisto Ark-byroon toimesta syksyn ja talven 2024–2025 aikana. Työ on osa korttelista laadittua kolmen työn kokonaisuutta. Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalon rakennushistoriaselvityksen lisäksi Ark-byroon toimesta on samassa yhteydessä laadittu Kuopion lääninhallituksen korttelin 31 ympäristöhistoriallinen selvitys, joka keskittyy pihapiirin ja lähiympäristöiden kehitykseen ja nykytilaan koko korttelin mittakaavassa, sekä Kuopion lääninhallituksen maanmittauskonttorin rakennushistoriaselvitys. Kortteliin kuuluu lisäksi kaksi 1950-luvulla rakennettua virastotaloa ja niiden laajennusosa 2000-luvulta, joiden historian tarkempi tutkiminen ei sisällynyt näihin selvityksiin. Maanmittauskonttorin kanssa samaan aikaan toteutetuista lääninhallituksen päärakennuksesta ja talousrakennuksesta on laadittu erilliset rakennushistoriaselvitykset aiemmin.

1. Johdanto

1.1 Kohde

Tämän rakennushistoriaselvityksen kohteena on Kuopion Lääninhallituksen maaherran virkatalo osoitteessa Kallanranta 13. Maaherran virkatalo sijaitsee pitkällä aikavälillä rakentuneen Kuopion lääninhallituksen korttelin (kortteli 31) eteläosassa. Maaherran uusi virkatalo rakennettiin Kuopion läänin maaherran asuin- ja edustuskäyttöön. Tätä ennen maaherran virka-asunto sijaitsi samassa korttelissa lääninhallituksen päärakennuksen ylemmässä kerroksessa.

Uusi virkatalo valmistui vuonna 1954. Rakennuttamisesta vastasi Rakennushallitus ja rakennuksen suunnitteli Rakennushallituksen yliarkkitehti Martti Melakari. Rakennus edustaa tyylillisesti modernismia ja se koostuu kahdesta erikorkuisesta, noppamaisesta ja toisiinsa limittyvästä osasta. Tiilimuurein rajattu piha kätkee suojaansa rakennusta länsi- ja eteläpuolella kiertävän kaksitasoisen terassin.

Lääninhallituksen kortteli sijaitsee Kuopion keskustan eteläosassa, Väinölänniemen kaupunginosassa. Korttelia pohjoisessa rajaa historiallinen Piispanpuisto ja etelässä Kallaveden ranta. Kohde sijoittuu Lääninhallituksen korttelin lounaiskulmaan, Piispankadun ja Lappalaisenkadun risteykseen. Korttelin vanhempi rakennuskantaa edustavat vuonna 1885 valmistuneet lääninhallituksen päärakennus korttelin pohjoisosassa, maanmittauskonttori korttelin itälaidalla ja talousrakennus korttelin länsilaidalla. Maanmittauskonttoria ja talousrakennusta on laajennettu ja korotettu niiden historian aikana. Samanaikaisesti uuden maaherran virka-asunnon kanssa valmistui korttelin kaakkoiskulmaan kaksi niin ikään Martti Melakarin suunnittelemaa väliportaan hallinnon virastotaloa. Virastotalot liittyvät osaksi laajempaa Suomessa sotien jälkeen tapahtunutta vilkasta virastotalojen rakentamisen aikaa. Virastotalojen välinen osa on

→ Julkisivuiltaan punatiilinen Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalo sijaitsee lääninhallituksen korttelin lounaiskulmassa. Kuva otettu tietyvästi vuosien 1971-1983 välisenä aikana. Kuvaaja ja tarkempi kuvausaika tuntematon. KKM.

myöhemmin täydentynyt laajennuksella. Samoihin aikoihin maaherran virka-asunnon pohjoispuolelle rakennettiin maanalainen autohalli. Korttelin keskiosa on puistomaista aluetta.

Maaherran virka-asunnon asuinkäyttö jatkui vuoteen 1997 saakka, jonka jälkeen rakennus toimi eri käyttäjien toimistona. Vuonna 2018 Senaatti-kiinteistöt ottivat rakennuksen käyttöön

vuokrattavina koulutus- ja kokoustiloina. Rakennukseen on kohdistunut sen käytön aikana vähäisiä muutoksia. Myöhemmin rakennus on palautettu tilahahmoltaan lähes alkuperäistä vastaavaksi. Rakennusta täydennettiin 1970-luvulla kellarikerroksen yhteyteen rakennetulla autohallilla. Rakennus on suojeltu vuoden 2011 asemakaavassa sr-merkinnällä.

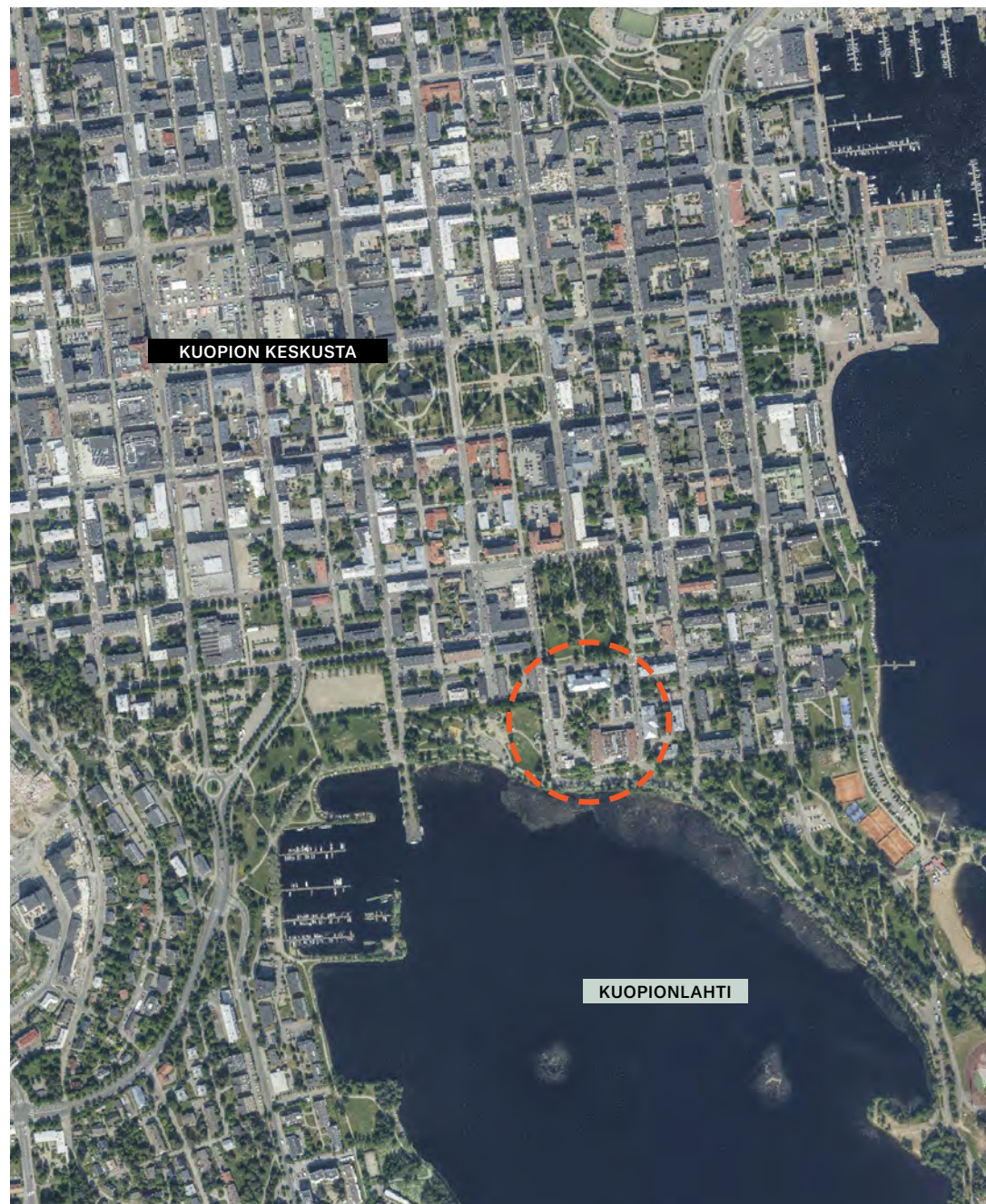
1.2 Tehtävä

Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalon rakennushistoriaselvitys on laadittu korttelin ja sen rakennusten tulevaisuuteen liittyvän päätöksenteon tueksi ja mahdollisten tulevien korjaus- ja muutostöiden lähtötiedoksi. Tällä hetkellä rakennus on Senaatti-kiinteistöjen omistuksessa. Selvitys kohdistuu maaherran virkatalon ulko- ja sisätiloihin ja käsittää myös rakennuksen pihapiirin. Selvitys kuuluu osaksi korttelista laadittua kolmen työn kokonaisuutta. Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalon rakennushistoriaselvityksen lisäksi Ark-byroon toimesta on samassa yhteydessä laadittu Kuopion lääninhallituksen korttelin 31 ympäristöhistoriallinen selvitys, joka keskittyy pihapiiriin ja lähiympäristöiden kehitykseen ja nykytilaan koko korttelin mittakaavassa, sekä Kuopion lääninhallituksen maanmittauskonttorin rakennushistoriaselvitys.

Työhön on sisällytynyt arkisto- ja kirjallisuustutkimusta, kenttätöitä ja eri lähteistä peräisin olevan tiedon yhdistämistä ja analysointia. Merkittävimpiä arkistolähteitä ovat olleet Senaatti-kiinteistöjen arkisto, sekä Kuopion rakennusvalvonnan rakennuslupa-aineistot. Rakennushallituksen arkkitehti Martti Melakarin laatimia alkuperäispiirustuksia säilytetään Senaatti-kiinteistöjen arkistossa Kuopiossa. Alkuperäiset piirustukset käsittävät pää- ja työpiirustukset. Pääpiirustussarja kattaa kellarin, ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjapiirustukset, leikkauspiirustuksen sekä julkisivupiirustukset kaikista julkisivuista. Toteutunut versio poikkeaa hieman pääpiirustuksista ja vastaa työpiirustuksia. Työpiirustukset kattavat kaikkien kerrosten pohjapiirustukset. Lisäksi Senaatti-kiinteistöjen arkistossa säilytetään alkuperäisiä rakennepiirustuksia.

Aikakauden virastotalojen ja niiden yhteyteen rakennettujen virka-asuntojen osalta merkittävin kirjallisuuslähde on ollut Markus Mannisen Senaatti-kiinteistöille laatima tutkimus *Valtion virastotalot 1809–1995* (2018). Tutkimuksesta on käynyt ilmi 1950- ja 1960-luvuilla rakennetut väliportaan hallinnon virastotalot,

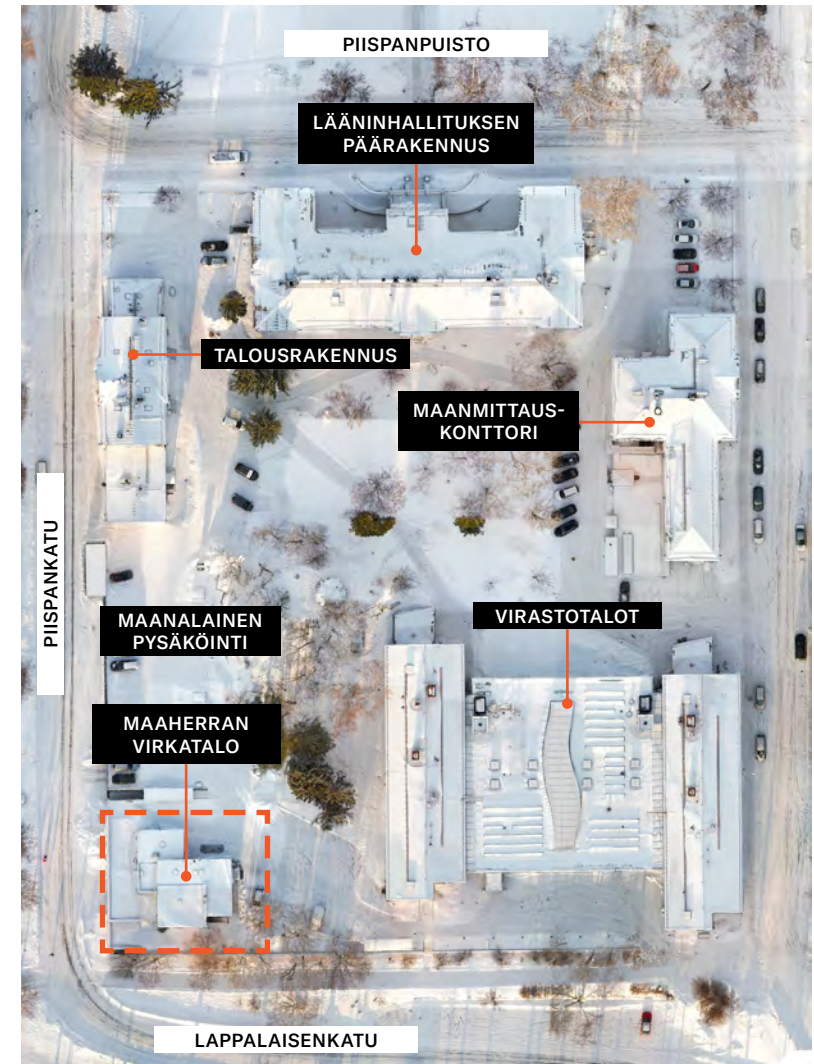
→ Lääninhallituksen kortteli 31 korostettuna Kuopion kaupungin ilmakuvaoitteessa 2023. KKP.

mikä on johdattanut ajanjaksolla rakennettujen maaherrojen uusien virka-asuntojen jäljille. Korttelissa sijaitsevista lääninhallituksen päärakennuksesta ja talousrakennuksesta on laadittu erilliset rakennushistoriaselvitykset vuosina 2018 ja 2019 (Arkitekhtitoimisto Jorma Teppo Oy). Käytetyt lähteet käyvät ilmi lähdeluettelosta ja tekstissä on käytetty alaviitteitä.

Maaherran virkatalon sisä- ja ulkotiloissa suoritettiin katselmus lokakuussa 2024, joiden muistiinpanot on kirjattu raporttiin kerroksittain. Rakennuksen sisä- ja ulkotilat on myös dokumentoitu valokuvaamalla. Kortteli ja rakennus on lisäksi kuvattu ilmasta käsin joulukuussa 2024.

Selvityksen alussa on tiivistelmä, joka sisältää maaherran virkatalon historian pähkinäkuoressa, rakennuksen ominaispiirteet, sekä selvityksen laatijan näkemyksen säilyneisyydestä ja arvoista. Itse selvitys jakautuu viiteen päälukuun. Ensimmäisessä luvussa on esitelty kohde, tehtävä ja rakennuksen perustiedot. Toinen luku taustoittaa korttelin rakentumista ja valtion virka-asuntorakentamista. Kolmas luku esittelee rakennuttajan ja rakennuksen suunnittelijan arkkitehti Martti Melakarin ja hänen uransa, alkuperäisen suunnitteluratkaisun, sekä rakennuksen käyttöhistorian ja fyysiset muutokset. Rakennuksessa tehdyt muutokset on havainnollistettu kaavioiden avulla ja säilyneet alkuperäiset ominaispiirteet on koottu kuvakoosteeksi. Neljäs luku kokoa havainnot rakennuksen nykytilasta sisätilojen, ulkotilojen ja pihapiirin osalta. Lukua havainnollistaa inventoinnin yhteydessä otetut valokuvat ja kuvatestit. Valokuvauspaikat on merkitty pohja- ja asemapiirustuksiin. Viides luku on yhteenvetoluku johtopäätöksineen.

↑ Maaherran virka-asunto sijaitsee pitkällä aikavälillä rakentuneen Lääninhallituksen korttelin lounaiskulmassa. Ortokuva on otettu tammikuussa 2025.

1.3 Perustiedot

Maaherran virkatalo

Valmistunut: 1954

Rakennuttaja: Rakennushallitus

Arkkitehti: Martti Melakari

Osoite: Kallanranta 13, 70100 Kuopio

Kiinteistötunnus: 297-1-31-1

Kaupunginosa: 1 Väinölänniemi

Kortteli: 31

Rakennusnumero: 4

LAAJUUSTIETOJA¹

Kerrosala: 423 m²

Tontin ala²: 14790 m²

Kerroksia: 2 + kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1971	autotallin rakentaminen
1980-luku	julkisivumuutoksia
1999-2004	mahdollisesti tilamuutoksia
2018	tilajaon palauttaminen alkuperäistä vastaavaksi

KÄYTTÖHISTORIA

1954-1997	maaherran virkatalo, asuin- ja edustuskäytössä
1997-2018	toimisto
2018-	kokous- ja koulutustila

OMISTUS

1954 Suomen valtio

KAAVALLINEN TILANNE

Maakuntakaava

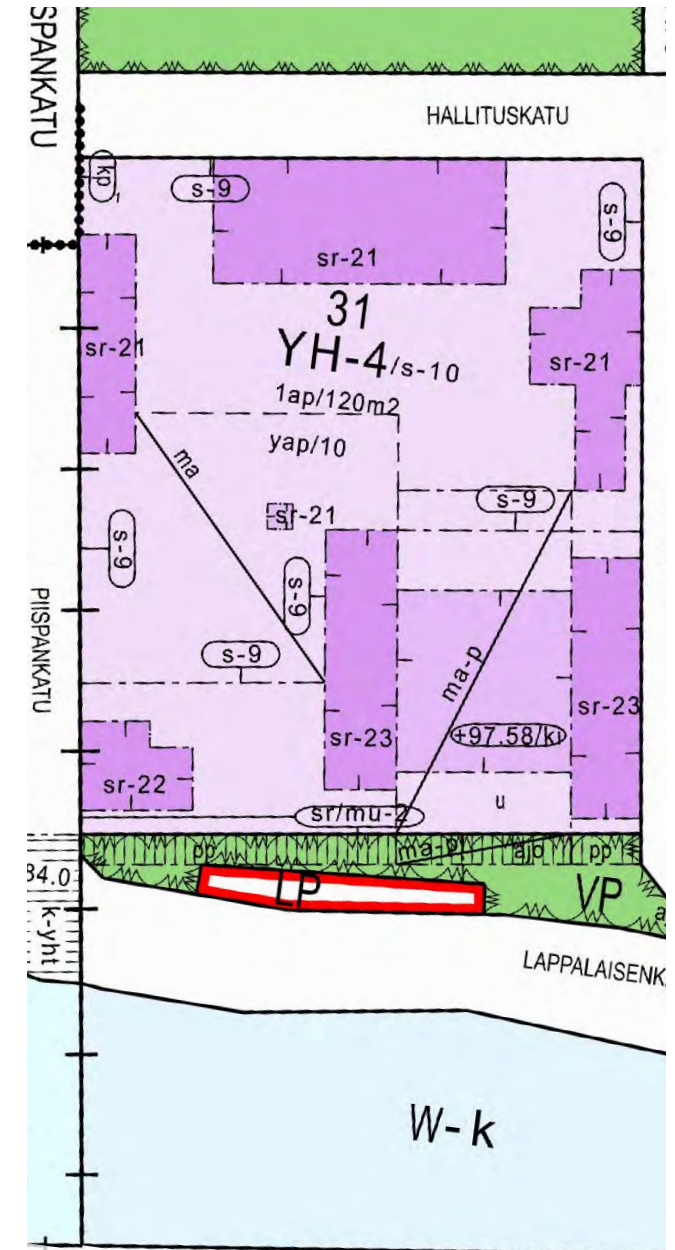
Kuopion seudun maakuntakaavassa (vahvistettu 3.7.2008) lääninhallituksen kortteli on keskustatoimintojen aluetta, jonne sijoitetaan erikoiskaupan ja hallinnon palveluja, vähittäiskaupan suuryksiköitä ja asumista.

Yleiskaava

Voimassa olevassa keskustan yleiskaavassa (vahvistettu 13.8.2001) kortteli sijaitsee julkisten palveluiden ja hallinnon alueella, jonne saa sijoittaa julkisia tai yksityisiä palveluja palvelevia rakennuksia ja rakennelmia.³

Asemakaava

Kohde kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa 742 (vahvistettu 15.6.2011) hallinto- ja virastorakennusten korttelialueeseen (YH-4)⁴.

↑ Ote voimassa olevasta asemakaavasta. Tontin rakennukset ja rakennelmat ovat kaikki suojeltuja. Kuopion karttapalvelu.

¹ Asemakaavan muutoksen selostus. Sepänkatu 2 (Kuopionlahdenrannan toimistoalue), Väinölänniemi. 21.2.2011/ 8.12.2010. Kuopion kaupunki, kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut, asemakaavoitus.

² Kuopion karttapalvelun kiinteistötiedot, kiinteistö 297-1-31-1.

³ Kuopion yleiskaava 2001. Keskeisen kaupunkialueen yleiskaava. KKP.

⁴ Asemakaava 4792.

RAKENNUSSUOJELU

Kansallinen kaupunkipuisto

Kuopion kaupunkipuisto (VN/29679/2022) maankäyttö- ja rakennuslaissa määritelty kaupunkiympäristössä sijaitseva puistojen, arvokkaiden kulttuuri- ja luonnonmaisemien sekä virkistysalueiden muodostama laaja kokonaisuus, jonka säilyttämiseen ja hoitamiseen kaupunki on sitoutunut.⁵ Kaupunki on asettanut tavoitteiksi tärkeiden näkymien kartoittaminen ja avaaminen kohteen erityispiirteet huomioiden, sekä kulttuuriympäristön arvojen turvaaminen. Toimenpiteinä on todettu kortteliin 31 liittyen tarve päivittää asemakaava ja sen suojelumerkinnot. Kaavoituksessa tulee huomioida alueen yleisilme, kortteliluonne, sekä säilyttää katujulkisivut ja sopeuttaa mahdollinen täydennysrakentaminen vanhan rakennuskannan mittakaavaan ja ulkoasuun.⁶

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö

Lääninhallituksen kortteli kuuluu valtakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen alueeseen *Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuuroiden koulu*. RKY-alueeseen lukeutuu Piispanpuiston laidalla sijaitsevat 1800-luvun ja 1900-luvun alun julkiset rakennukset Lääninhallituksen kortteli mukaan lukien sekä sen itäpuoleisen kuuroiden koulun rakennukset. Museoviraston kuvauksen mukaan ”*Piispanpuisto ympäristöineen on monessa vaiheessa muovaunut kokonaisuus. Kuopion seudun ensimmäiset kirkot ovat sijainneet paikalla, joka muutettiin puistoksi 1884 uuden lääninhallituksen yhteyteen. Piispan talosta nimityksensä saaneen puiston ympärille ovat keskittyneet läänin hallintoon liittyneet rakennukset ja muita julkisia rakennuksia.*”⁷ Piispanpuiston ympäristö määriteltiin RKY-alueeksi vuonna 1993.⁸

Asetussuojelu

Kuopion lääninhallitus on suojeltu asetuksella 480/85 (VN 5.9.1994) määräyksellä alue S3: ”Rakennusryhmään kuuluu ainoastaan suojeltavia rakennuksia sekä niihin liittyvänä rakentamalla tai istuttamalla muodostettu alue (2§ 2 mom.). Alue rajataan suojelupäätöksessä.” Suojelupäätös koskee rakennuksia huvimaja, lääninhallitus, maaherran residenssin talousrakennus ja maanmittauskonttori, joista lääninhallitus on suojeltu S1-merkinnällä: ”Rakennus suojellaan kokonaan”.⁹

Maakuntakaava

Piispanpuiston ympäristö on määritelty Pohjois-Savon maakuntakaavassa 2030 rakennussuojelukohteeksi tai -alueeksi (SR 11.1004). Alueella todetaan olevan rakennushistoriallisia, historiallisia ja maisemallisia arvoja.¹⁰

Suojelu asemakaavassa

Maaherran asuinrakennus (rak. 1954) on suojeltu voimassa olevassa vuoden 2011 asemakaavassa merkinnällä sr-22, jonka mukaan rakennuksen ulkoarkkitehtuurin, ulkotilojen ja sisätilojen alkuperäiset ratkaisut ja ominaispiirteet tulee säilyttää sekä ottaa huomioon korjauksissa ja muutoksissa. Palauttavat muutokset ovat suositeltavia.¹¹

Maaherran virkatalo sisältyy Valtioneuvoston päättämään Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöluetteloon. Lisäksi maaherran virkataloon liittyvä tiilimuuri on merkitty säilytettäväksi muuriksi (sr/mu-2).¹²

⁵ Kuopion kaupunki 2023, 2.

⁶ Kuopion kaupunki 2023, 67.

⁷ Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuuroiden koulu. RKY-alueet. Museovirasto.

⁸ Pohjois-Savon liitto 2006, 27.

⁹ Museovirasto. Kulttuuriympäristön palveluikkuna. Kohde 200219.

¹⁰ PSMK 2030 liite Kuopion keskustan kulttuuriympäristö tarkistukseen. Pohjois-Savon liitto.

¹¹ Asemakaava n:o 742. Voimaantulo 15.6.2011. Kuopion kaupunki, kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut, asemakaavoitus.

¹² Asemakaavan muutoksen selostus. Sepänkatu 2 (Kuopionlahdenrannan toimistoalue), Väinölänniemi. 21.2.2011/ 8.12.2010. Kuopion kaupunki, kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut, asemakaavoitus.

2. Taustoittava luku

2.1 Lääninhallituksen korttelin rakentuminen

Lääninhallituksen korttelin ensimmäinen rakennusvaihe käsittää vuonna 1885 valmistuneet uusrenessanssityyliset rakennukset: lääninhallituksen päärakennuksen, maanmittauskonttorin ja talousrakennuksen. Nämä vaaleat rapatut uusrenessanssirakennukset suunnittelivat Yleisten rakennusten ylihallituksen yliarkkitehti Constantin Kiseleff (1834–1888) ja ylijohtaja, arkkitehti Ludvig Lindqvist (1827–1894). Kaksikerroksinen päärakennus sijaitsee puiston keskilinjalla. Ensimmäisessä kerroksessa oli virastoja, ja maaherran edustava asunto sijaitsi toisessa kerroksessa. Maanmittauskonttori ja talousrakennus olivat yksikerroksisia, ja ne sijoituivat korttelia sivuavien katujen varteen, hieman päärakennusta taaemmaksi. Talousrakennuksen eteläpuolelle rakennettiin puurakenteinen ulkorakennus ja kallion laelle huvimaja. Symmetrinen sommitelma kytkeytyi Maaherrankadun akseliin ja Piispanpuistoon.

Maanmittauskonttoria laajennettiin pihan suuntaan vuonna 1896 Kuopion lääninarkkitehti Julius Basilierin suunnitelman mukaan, ja korotettiin vuonna 1914 Ricardo Björnbergin

suunnitelmien mukaan. Vuonna 1910 maanmittauskonttorin eteläpuolelle valmistui vahtimestarin asuintalo, joka kuitenkin purettiin, kun rakennusta laajennettiin 1931 Yrjö Sadeniemen ja Väinö Toivion suunnitelmien mukaan. Laajennusosan kellarissa sijainnutta lämpökeskusta laajennettiin 1939. Myös talousrakennusta korotettiin ja laajennettiin Björnbergin suunnitelmien mukaan vuonna 1914, ja pihalle rakennettiin uusi varasto- ja tallirakennus vuonna 1911. 1930-luvulla osa vanhasta ulkorakennuksesta purettiin kivirakenteisen siiven alta.

Vuonna 1954 valmistuivat arkkitehti Martti Melakarin suunnittelemat maaherran kaksikerroksinen, tasakattoinen virkatalo sekä kaksi harjakattoista ja kolmikerroksista virastoa tontin eteläosaan. Näiden modernien rakennusten julkisivut ovat punatiiltä. Vuosikymmenten saatossa rakennuksissa on tehty monia pienempiä muutoksia, kunnes 2010-luvun alussa virastojen väliin valmistui arkkitehtitoimisto A-konsulttien suunnittelema lasijulkisivuinen nelikerroksinen uudisosa. Virastojen käyttöön toteutettiin myös pysäköintitalo Piispankadun varteen.³

3 Ark-byroo 2025.

KUOPION LÄÄNIN MAAHERRAN VIRKA-ASUNTO LÄÄNINHALLITUKSEN RESIDENSSEISSÄ

Ennen uuden virkatalon rakentamista 1950-luvulla Kuopion läänin maaherra asui korttelin pohjoisosassa lääninhallituksen päärakennuksessa. Lääninhallituksen päärakennuksen eli maaherran residenssin suunnitteli Yleisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehti Constantin Kiseleff ja se valmistui vuonna 1885. Tätä ennen maaherra oli asunut Pappilanmäellä tuomiorovastin pappilassa, joka oli jäänyt tyhjäksi kirkkoherran vaihdoksen myötä. Kuten ajan lääninresidensseille tyypillistä, vuonna 1885 valmistuneessa rakennuksessa maaherran asunto edustustiloineen käsitti koko toisen kerroksen. Maaherran työhuone sekä lääninkanslia ja lääninkonttori sijoituivat rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen.⁴ Vanhaa maaherran residenssiä ehti seitsemän vuosikymmenen aikana asuttaa kaksitoista eri maaherraa perheineen.⁵

⁴ Riekkö 2005, 148–150.

⁵ Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2018, 86.

↑ Kuopion lääninhallituksen maaherran virka-asunto vuonna 1885 valmistuneen päärakennuksen yläkerrassa. 1889 Victor Barsokevitsch. KKM.

2.2 Valtion virkatalot

VALTION VIRKATALOJEN PERINTEESTÄ

Virka-asunto on työsuhdeasunto, jonka viranhaltija saa käyttöönsä virkasuhteensa ajaksi. Suomessa vanhimmat virka-asuntotyypit olivat puustelleja (ruots. boställe), eli Ruotsin vallan aikana valtion omistuksessa olleita sotilas- tai siviiliviran haltijalle luovutettuja palkkatiloja. Suomessa virkatalojärjestelmä yleistyi 1600-luvulla. Läänien johtajina toimineiden maaherrojen virka-asunnoista oli erikseen säädetty asetuksella.⁶ Esimerkiksi sotilasvirkatalo myönnettiin virka-aseman perusteella, ja kullekin sotilasarvolle oli oma hierarkian mukaan määrytynyt talotyyppinsä: virkatalot vaihtelivat kartanoiden ja tupien välillä. Virkatalot rakennettiin tyypillisesti mallipiirustusten mukaan.⁷

Virkatalojärjestelmää muokattiin autonomian ja itsenäisyyden aikana. Sotilasvirkataloihin liittyvä virkatalovelvollisuus loppui, kun Suomi siirtyi Venäjän vallan alle, sillä autonomian aikana ei enää ollut omaa vakituista armeijaa. Siviilivirkatalot puolestaan pysyivät yleensä viran hallussa autonomian aikana.⁸ Sotien jälkeisellä jälleenrakennuskaudella siviilivirkataloja rakennettiin esimerkiksi lääkäreille, eläinlääkäreille, nimismiehille, rajaviskaaleille, tuomareille ja kanttoreille.⁹ Korkeatasoisten virka-asuntojen avulla kunnat pyrkivät houkuttelemaan syrjäseuduille virkamiehiä ja tätä kautta parantamaan alueensa palveluja. Virka-asunto tarjottiin luontoisetuna osana palkkaa. 1970-luvulla tapahtuneen yleisen asumisen tason nousun myötä ja henkilöverotuksessa tapahtuneiden muutosten vuoksi virkatalot jäivät vähitellen pois käytöstä.

MAAHERROJEN VIRKA-ASUNNOT LÄÄNINRESIDENSSEISSÄ

Suomessa vuonna 1634 tapahtuneen läänijaon myötä perustettiin maaherran virka, joiden haltijat saivat asuin- ja toimitilansa aluksi keskiaikaisista linnoista. Keskiaikaisia linnoja Suomessa olivat Turun linna, Hämeen linna, Viipurin linna, Kajaanin linna, Olavin linna, Raasepori, Kastelholma sekä Korsholma. Ensimmäinen maaherran residenssi valmistui Helsinkiin vuonna 1657, sillä kaupungissa ei ennestään ollut kruunun omistamaa linnaa.¹⁰ 1700-luvun puolivälistä alkaen kruunun keskeisimpiä rakennushankkeita linnoitusten ohella olivat maaherrojen residenssit. Arkkitehti Carl Hårleman laati vuosina 1746 ja 1750 mallipiirustukset kruunun tärkeimpiä hallintorakennuksia, eli lääninresidenssejä, kuninkaankartanoita ja sotilasvirkataloja varten. Mallipiirustusten avulla pyrittiin yhdenmukaistamaan julkista arkkitehtuuria, lisäämään kruunun rakennusten edustavuutta ja toisaalta edistämään hyvää ja säästäväistä rakennustapaa.¹¹ 1700-luvun lopulla laadituista suurisuuntaisista lääninresidenssien suunnitelmista useimmat jäivät kuitenkin toteuttamatta. Samoin kävi usealle empirekauden hankkeelle 1800-luvun alkupuoliskolla.¹²

Vallanvaihdoksen jälkeen maaherrojen johtamat lääninhallitukset periytyivät Venäjän vallan alaiseen Suomen suuriruhtinaskuntaan Ruotsin vallan ajalta sillä erotuksella, että maaherrat korvattiin venäläiseen tapaan kuvernööreillä.¹³ Ruotsin vallan aikaiset maaherrojen talot hävisivät enimmäkseen 1800-luvun aikana puutalovaltaisten hallintokaupunkien tulipalojen myötä.¹⁴ Residenssihankkeiden toteutuminen vilkastui 1800-luvun aikana, kun tulipalot, kalliit vuokrat ja toistuvat lääninhallitusten muutot vauhdittivat rakennushankkeita.¹⁵

Lääninresidenssit toimivat 1800-luvulla lääninhallituksen keskuksena. Virkamiesten muodostama lääninhallitus oli jaettu kahteen osastoon: lääninkansliaan ja lääninkonttoriin. Lääninkanslia vastasi kenraalikuvernöörin alaisuudessa yleisen järjestyksen ylläpidosta ja lääninkonttori Senaatin talousosaston valvonnassa verotuksesta ja muista valtion taloudenpidollisista asioista. Lääninhallituksen keskuksena toimi lääninresidenssi. 1800-luvun aikana rakennetuissa lääninhallituksen rakennuksissa yläkerta hallitsivat kuvernöörin asuin- ja edustustilat ja alakerta oli jaettu lääninkanslian ja lääninkonttorin toimistotiloiksi. Rakennukset toimivat samanaikaisesti virka-asuntolina, työpaikkoina ja edustustiloina. Yksityisestä luonteestaan huolimatta maaherran asunnon tilat olivat edustuksellisia. Lääninhallituksen rakennus sijoitettiin läänin hallintokaupunkiin yleensä tärkeimmälle paikalle päätorin laidalle. Se erottui muusta rakennuskannasta korostaen valtion asemaa. Kokonaisuuteen sisältyivät myös autonomian alkuajoista lähtien läänin maanmittauskonttorin toimitilat.¹⁶

Maaherrojen virka-asunnot säilyivät lääninresidensseissä pääsääntöisesti 1900-luvun puoliväliin saakka, kunnes sotien jälkeen maaherrojen virka-asuntoihin liittyviä järjestelyjä muutettiin useissa lääneissä valtion virastotalojen rakentamisen yhteydessä. Yhteiskunnan muutoksen myötä maaherran tehtävät vähenivät 1960-luvulta alkaen. Suomen läänit lakkautettiin vuonna 2009, minkä myötä myös maaherran virkanimike poistui.¹⁷

6 Kansallisarkisto – arkistojen portti: Asutushallituksen virkataloasiakirjat; Kansallisarkisto – arkistojen portti: Virkatalot.

7 Lounatvuori 1996, 13–14, 16–20.

8 Kansallisarkisto – arkistojen portti: Asutushallituksen virkataloasiakirjat; Kansallisarkisto – arkistojen portti: Virkatalot.

9 Rakennushallituksen kertomus vuodelta 1953.

10 Hanski 2011, 14.

11 Lilius 2014, 359–360.

12 Lilius 1989, 216.

13 Manninen 2018, 14–15.

14 Manninen 2018, 15.

15 Lilius 1989, 216.

16 Lilius 1989, 216; Manninen 2018, 14–15.

17 Kansallisarkisto – arkistojen portti: Läänit ja lääninhallitukset.

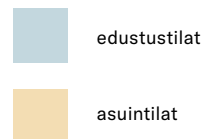
MAAHERROJEN VIRKA-ASUNNOT VIRASTOTALOJEN YHTEYDESSÄ SOTIEN JÄLKEISENÄ AIKANA

1900-luvun alkupuolella sotia seurannut yhteiskunnan nopea muutos lisäsi valtion toimintoja ja virkamiesten määrää, mikä kasvatti tarvetta virastotiloille.¹⁸ Monet aiemmin kunnille ja kaupungeille kuuluneet palvelut siirtyivät valtion rahoittamiksi ja valvomiksi. Hyvinvointivaltio-mallin mukaisesti valtion keskeiseksi tavoitteeksi tuli turvata kaikille kansalaisille keskitetty terveys- ja sosiaalihuolto, asunto ja palkkatyö. Lääninhallitusten roolia vahvistettiin, ja ne saivat vastuun alueensa rakentamisen, kaavoituksen ja liikenteen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämisestä. Tämä synnytti tarpeen uusille virastotiloille. 1950-luvulla virastotaloja ryhdyttiin rakentamaan myös pienille paikkakunnille, ja käsite valtion virastotalo vakiintui. Virastotalojen myötä aiemmin erillään olleet virastotilat voitiin keskitää yhteen rakennukseen. Muutosta ohjasivat taloudelliset syyt. Rakennushallitus teki suunnittelukehotuksen saatuaan huoneti-laohjelman ja laati itse tai laaditutti ulkopuolisilla arkkitehdeilla suunnitelmaluonnokset.¹⁹

18 Saurama, et al. 1986, 80.

19 Manninen 2020, 1-3.

→ Hämeenlinnassa maaherran edustustilat ja virka-asunto sijoitettiin vuonna 1966 valmistuneen Hämeen lääninhallituksen lisärakennuksen ylimpään kerrokseen. Asuin- ja edustustilat on erotettu toisistaan ja sijoitettu kerroksen eri pätyihin. Edustustilojen laajuutta selittää se, että maaherran lisäksi ne olivat henkilökunnan käytössä. Jonas Cedercreutz ja Helge Railo suunnittelivat rakennuksen vuosien 1961-63 aikana. KA.

Sotien jälkeen laadittiin suunnitelmat yhteensä 70:lle keskuhallinnon, väliortaan hallinnon ja valtion paikallishallinnon virastotalolle.²⁰ Useita virastotaloja ryhdyttiin suunnittelemaan 1950-luvulla, mutta pitkän suunnitteluajan myötä useimmat niistä valmistuivat vasta 1960-luvun kuluessa.²¹

Virastotaloihin saatettiin sisällyttää myös asuntoja virkamiehille, kuten metsänhoitajille, joilla aiemmin oli ollut erillisiä virkataloja.²² Suomessa rakennettiin seitsemän uutta väliortaan hallinnon eli lääninhallituksen virastotaloa 1940-1960-lukujen aikana: Rovaniemelle, Kouvolaan, Kuopioon, Mikkeliin, Turkuun, Joensuuhun ja Hämeenlinnaa.²³ Näistä osaan sijoitettiin uusi virka-asunto maaherralle. Rovaniemellä maaherran virka-asunto edustustiloineen sijoitettiin lääninhallituksen kortteliin

20 Manninen 2018, 24-31.

21 Manninen 2018, 4.

22 Manninen 2018, 27.

23 Manninen 2018, 24-31, 39.

virastotalon läheisyydessä sijaitsevan, virkamiehille rakennettun rivitalon päähän.²⁴ Kouvolaassa maaherran asunto sijoitettiin vuonna 1954 valmistuneen nelikerroksisen kerrostalon, Maaherran talon, ylimpään kerrokseen.²⁵ Mikkeliissä maaherran virka-asunto ja edustustilat säilyivät vanhan lääninhallitusrakennuksen toisessa kerroksessa uuden virastotalon rakentamisesta huolimatta.²⁶ Turussa maaherran asunto rakennettiin virastotalon katolle.²⁷ Hämeenlinnassa maaherran toimisto, edustustilat ja virka-asunto sijoitettiin virastotalon ylimpään kerrokseen.²⁸ Joensuussa puolestaan maaherran asunto toteutettiin virastotalon välittömään läheisyyteen erillisenä rakennuksena.²⁹

24 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2022, 13.

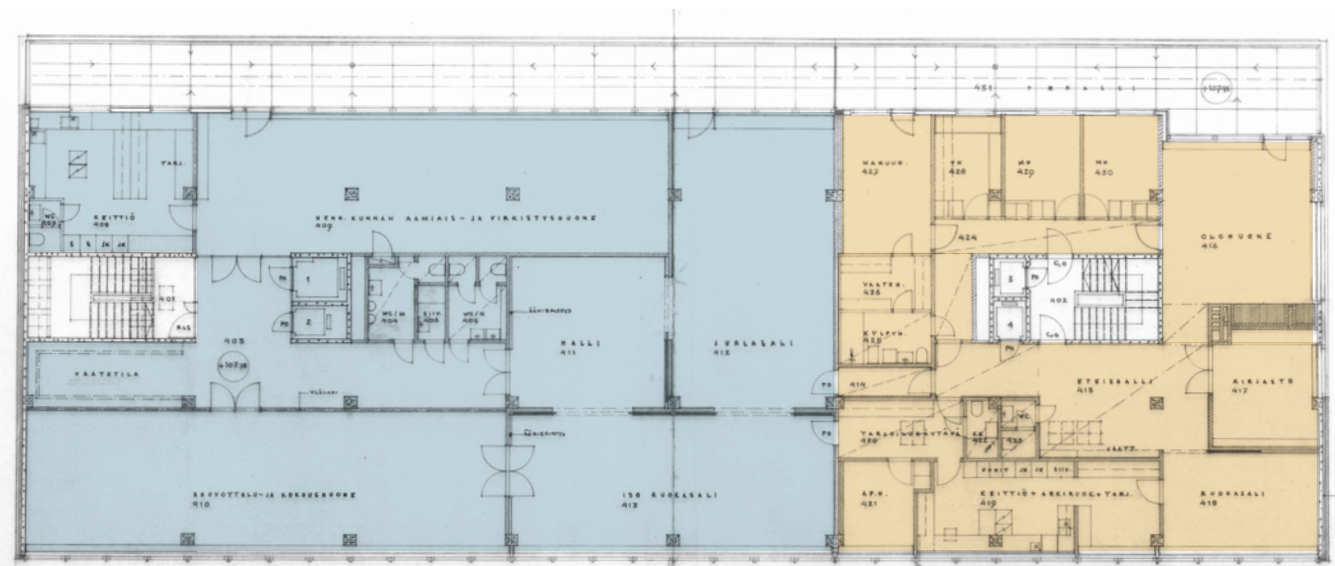
25 Lampila 2023, 15.

26 Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy 2011, 30.

27 Turun Sanomat 20.1.2007.

28 Ark-byroo oy 2018, 107.

29 Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy 2019, 8.

2.3 1950-luvun pientaloarkkitehtuuri

↑ Turun virastotalo. Helmer Stenroosin vuosien 1959-1963 aikana suunnittelema rakennus valmistui vuonna 1967. Maaherran virka-asunto sijoitettiin rakennuksen katolle. Kuvasaika tuntematon, Volker von Bonin. MV.

Pientalojen rakentaminen vilkastui sotien jälkeen. 1950-luvulla pientalojen kehityksessä näkyi kaksi suuntausta: yksilöllisillä piirustuksilla laaditut vauraamman väestön talot ja tyyppipiirustuksiin perustuvat työväestön asuinoloja parantamaan kehitetyt omakotitalot.³⁰

Yksilöllisin piirustuksin laadittuihin pientaloihin haettiin kansainvälisiä vaikutteita. Esimerkiksi Yhdysvalloissa Case Study House- ohjelman talot toimivat suomalaisen pientaloarkkitehtuurin innoittajina 1950- ja 1960-luvuilla. Suomeen levinneitä omakotitaloissa toistuvia arkkitehtonisia aiheita olivat muun muassa puhtaaksi muurattu takkaseinä ja avotakka, suuret lattiasta kattoon ulottuvat ikkunapinnat, puuviilupintaiset sisäseinät, liukuovet, olohuone ja siihen avoimesti yhteydessä oleva ruokailutila, sekä keittiö, josta oli näkymä olohuoneeseen. Keittiö avautui hiljalleen ruokailutilaan. Tilasuunnittelu kehittyi tähän suuntaan, kun kodeissa ei enää ollut palvelusväkeä. Vielä 1950-luvulla osassa pientaloista oli palvelijahuone keittiön viereessä ja näin ollen asunto noudatti porvarillisen asunnon kolmijakoa edustuksellisiin, perheen ja palvelusväen tiloihin.³¹

Pientalojen suunnittelua ohjasi modernistisen suunnitteluperinne, joka korosti puhtaan ilman ja hygienisyyden merkitystä terveydelle. Raittiin ilman katsottiin olevan tärkeää hyvinvoinnille ja pientalosta tuli järjestää helppo kulku pihalle. Teräsbetonin käyttöönotto mahdollisti suuret jännevälit ja isot ikkuna-aukot, joiden mahdollistama valoisuus palveli niin ikään terveellisuuden ja hygienisyyden ihannetta. Moderneissa pientaloissa julkisen ja yksityisen tilan rajaa hämärrettiin muun muassa siirreltävillä ja liukuvilla seinillä sekä suurilla yhtenäisillä lasipinnoilla.³²

Myös askarteluhuoneet yleistyivät pientaloissa 1950-luvulla. Yleensä ne sijoitettiin kellariin, mikäli rakennuksessa oli sellainen. Perheen katsottiin pysyvän yhtenäisenä, kun kodin ulkopuolelle ei tarvinnut lähteä aktiviteetteihin.³³

30 Sanaksenaho 2017, 47.

31 Sanaksenaho 2017, 70, 75, 304.

32 Sanaksenaho 2017, 70, 72, 76.

33 Sanaksenaho 2017, 304.

3. Kuopion maaherran virkatalo

3.1 Rakennuttaja ja rakentaminen

RAKENNUTTAJA RAKENNUSHALLITUS

Valtion rakennustoiminta käynnistyi vuonna 1811 perustetun intendentinkonttorin myötä. Intendentinkonttoria seurasivat Yleisten rakennusten ylihallitus (1865) ja Rakennushallitus (1936).⁹ Rakennushallituksen myötä lääninjakoon perustuneet lääninrakennuskonttorit lakkautettiin ja maa jaettiin viiteen piiriarkkitehtien johtamaan piirikonttoriin, joiden keskuspaikkoina olivat Helsinki, Viipuri, Tampere, Kuopio ja Oulu. Vuonna 1940 perustettiin uudelleen myös Turun piirikonttori. Vuonna 1944 annetun uuden asetuksen myötä rakennushallitukseen perustettiin asemakaavaosasto ja maa jaettiin kuuteen rakennuspiiriin, mikä vastasi senhetkistä käytäntöä. Rakennushallinnon ja lääninhallinnon yhteistyöhön palattiin vuonna 1954 annetun asetuksen myötä. Uudessa asetuksessa lääninrakennustoimistot korvasivat aikaisemmat rakennuspiirit. Jokaisesta läänistä tuli löytyä lääninarkkitehdin johtama lääninrakennustoimisto, jonka tuli sijaita samalla paikkakunnalla lääninhallituksen kanssa. Rakennushallituksen alainen lääninrakennustoimisto ja lääninarkkitehti edustivat sekä rakennus- että lääninhallintoa.¹⁰

1950-luvun loppua kohden suunniteltavien virastotalojen määrä kasvoi, eikä valtion rakennuksista vastanneella Rakennushallituksella riittänyt kapasiteettia kaikkien rakennusten suunnitteluun. Tämän myötä suunnitelmat ja kustannusarviot teetettiin usein ulkopuolisilla arkkitehdeilla. Vähitellen rakennushallituksen rooli muuttui suunnittelutoimistosta rakennuttajaksi.

Lisäksi se toimi valtion rakentamisen yleisiä suuntaviivoja määrittelevänä virastona.¹¹

Rakennushallituksen toimintaa jatkoi vuonna 1995 perustettu Valtion kiinteistölaitos. Uudistuksen myötä kiinteistöjen rakentaminen ja ylläpito irrotettiin valtion budjettitaloudesta ja siirryttiin markkinalähtöiseen vuokrajärjestelmään. Vuonna 1999 tulosohtusta kiinteistölaitoksesta tuli liikelaitos. Liikelaitosuudistuksen jälkeen nimi muutettiin vuonna 2001 Senaatti-kiinteistöiksi ja se jatkoi rakentamiseen, omistamiseen ja rakennusten ylläpitoon liittyvissä tehtävissä.¹²

RAKENNUTTAMINEN

1950-luvulla tapahtui Kuopion lääninhallituksen korttelin kanalta huomattava muutos, kun korttelin eteläosaan toteutettiin kasvavaan tilantarpeeseen kaksi kolmekerroksista valtion virastotaloa ja uusi virkatalo maaherralle.^{13,14} Virastorakennuksissa toimivat muun muassa lääninhallituksen koulu-, sosiaali- ja terveysosastot, Metsähallituksen piirikonttori, maanmittauspiirin toimisto sekä rakennushallitus.¹⁵ Virkataloon sijoitettiin maaherran edustus- ja asuintilat.

Kun maaherran virka-asunto siirrettiin pois päärakennuksen toisesta kerroksesta erilliseen uudisrakennukseen, vapautunut

lisätila otettiin lääninhallituksen omaan virastokäyttöön. Jo 1930-luvulla kaksi maaherran asuinkerroksen huoneista päärakennuksessa oli luovutettu puhtaaksikirjoittajien käyttöön, mikä kielii päärakennuksessa vallinneesta tilahaustaudesta. Maaherran virkahuone säilyi lääninhallituksen päärakennuksen toisessa kerroksessa, vaikka itse virka-asunto siirtyikin erilliseen rakennukseen.¹⁶

Maaherran uuden virka-asunnon rakennuttamisesta vastasi Rakennushallitus. Virka-asunnon ja korttelin kaakkoisnurkkaan samaan aikaan rakennetut virastotalot suunnitteli vuonna 1954 Rakennushallituksen tilapäinen yliarkkitehti Martti Melakari. Virkatalon rakennesuunnitelmat laati insinööritoimisto Verner Jaatinen¹⁷, lämpö- ja vesijohtosuunnitelmat laati Oy Putkisto Ab¹⁸ ja sähkösuunnitelmat Savon Sähkö Osakeyhtiö.¹⁹ Uuden maaherran virka-asunnon valmistuessa vuonna 1954 maaherrana toimi Lauri Riikonen.²⁰

9 Lahti, et al. 2011, 5, 8, 11.

10 Saurama, et al. 1986, 38–39.

11 Manninen 2020, 3.

12 Lahti, et al. 2011, 12.

13 Rieki 2005, 152.

14 Manninen 2018, 24.

15 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2019, 30.

16 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2018, 83, 86.

17 Rakennesuunnitelmat 1953. Insinööritoimisto Verner Jaatinen. SA.

18 Lämpöjohto- ja vesijohtosuunnitelmat 1:50. Oy Putkisto Ab. 12.10.53. SA.

19 Sähkösuunnitelmat. Savon Sähkö Osakeyhtiö, 19.7.1954. SA.

20 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2018, 86.

↑ Vasemmalla maaherran virka-asunto ja oikealla samaan aikaan rakennettu virastotalo.
Molemmat rakennuksista suunnitteli Rakennushallituksen arkkitehti Martti Melakari.
Kuvaaja ja kuvausaika tuntematon. KKM.

3.2 Arkkitehti Martti Melakari

ARKKITEHTI MARTTI MELAKARI (1918–1965)

Martti Melakari (ent. Michelsson) syntyi Oulussa vuonna 1918. Melakari valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1948. Hän teki useita opintomatkoja Ruotsiin, Tanskaan, Saksaan, Ranskaan, Italiaan, Espanjaan, Belgiaan ja Hollantiin. Vuosina 1947–49 hän työskenteli J.S. Sirenin arkkitehtitoimistossa.²¹ Melakari toimi TKY:n teekkarikylän rakennustoimikunnan sihteerinä vuosina 1948–1952 ja toisena suunnittelevana arkkitehtina vuosina 1945–47 ja 1949–1951.²² Hän suunnitteli yhdessä Heikki Sirenin kanssa yhdeksän pistetaloa opiskelija-asunnoiksi Espooseen Otaniemen Teekkarikylään vuonna 1949 (Jämerän taipaleen soluasunnot).²³

21 Suomen Korkeakouluinsinöörit Ja Arkkitehdit 1956, 523.

22 Puranen 1967, 487; Suomen Korkeakouluinsinöörit Ja Arkkitehdit 1956, 523.

23 Laatokka 14.2.1950 no. 36, 2.

Melakari työskenteli Rakennushallituksen palveluksessa vuosien 1952–1956 ajan: ensin tilapäisenä arkkitehtina vuodesta 1952, vuodesta 1954 alkaen suunnitteluosaston tilapäisenä yliarkkitehtina ja vuodesta 1955 yliarkkitehtina.²⁴ Rakennushallituksessa työskennellessään hän suunnitteli muun muassa Savonlinnan virastotalon (1956), Lappeenrannan virastotalon (1956), Nokian virastotalon (1954), Sallan virastotalon (suunnittelu 1953, valmistunut 1955) sekä Kuopion virastotalon (1954) ja maaherran virkatalon (1954)²⁵, sekä Kuopion yhteislyseon rakennukset (valmistui 1954)²⁶, Helsingin Käpylän kaksoisyhteislyseon koulurakennuksen

24 Puranen 1967, 487.

25 Manninen 2018, 26, 28–29.

26 Rieki 2005, 518.

(1955).²⁷ Melakari erosi Rakennushallituksen virastaan vuonna 1956, minkä jälkeen hän perusti oman arkkitehtitoimistonsa.²⁸

27 Entinen Helsingin kaksoisyhteislyseo, Finna.

28 Puranen 1967, 487.

✓✓ Nokian virastotalo. Kuvaaja ja kuvausaika tuntematon. Postimuseo.

✓ Melakari-Sirenin suunnittelema opiskelija-asuntola Otaniemen teekkarikylässä. Heikki Havaksen negatiivikokoelma.

↓ Helsingin Käpylän kaksoisyhteislyseo. Kuvaaja ja kuvausaika tuntematon. HKM.

3.3 Maaherran virkatalon suunnitteluratkaisu

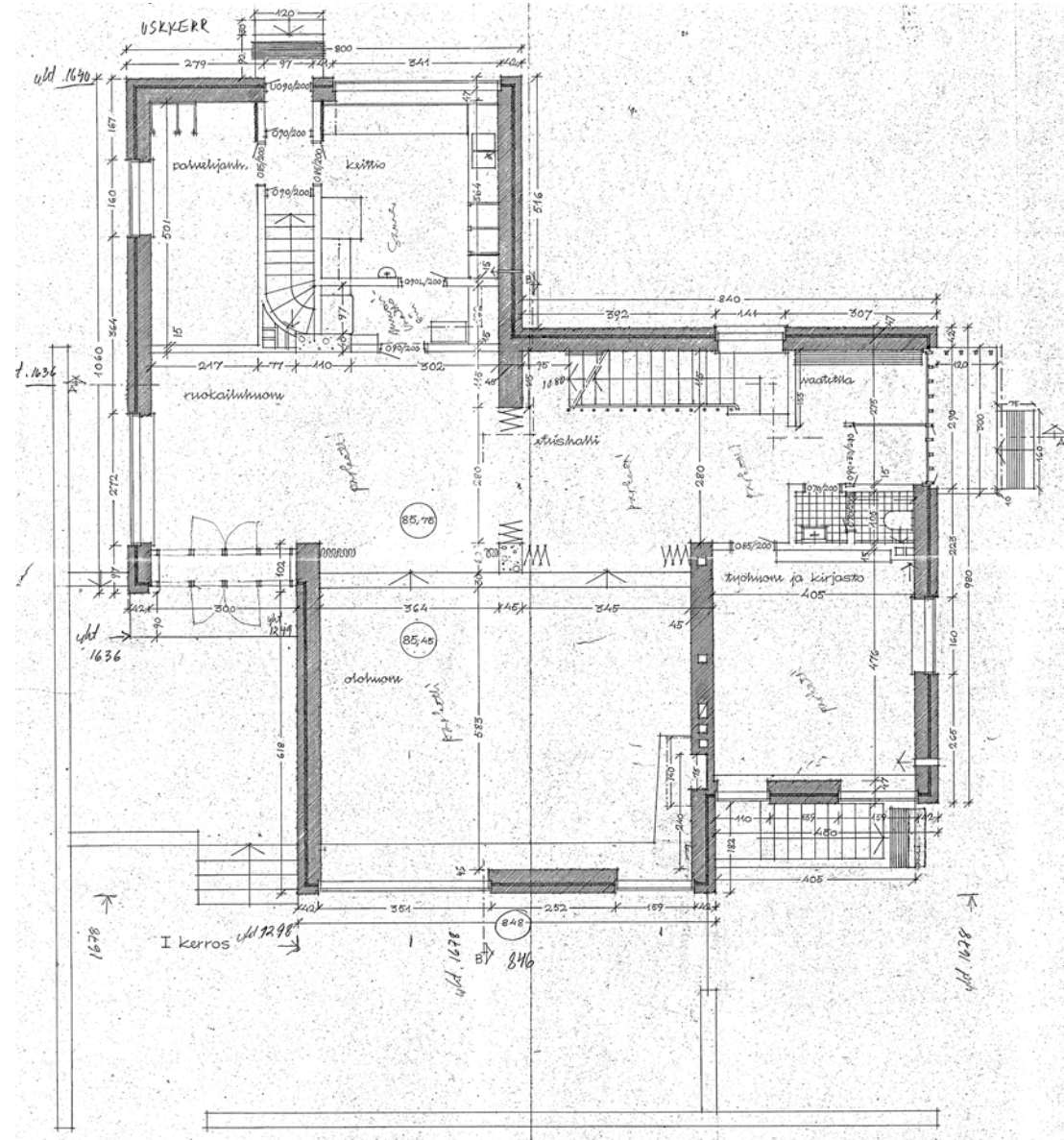
MASSOITTELU JA PIHAPIIRI

Kaksikerroksinen rakennusmassa muodostuu lyhyen L-kirjaimen muotoon asetelluista hieman erikorkuisista, toisiinsa limittyvistä noppamaisista osista. Rakennus on sijoitettu etelää kohti viettävän tontin lounaiskulmaan hieman katulinjasta sisäänvedettynä. Länsi- ja eteläpuolella rakennusta kiertää alarinteen puolella terassi, joka on erotettu kadusta ja rantareitistä korkealla tukimuurilla. Terassi toteutui työpiirustuksissa esitettyä suurempana ja rakennuksen länsipuolella tukimuri toteutettiin kulkemaan rakennuksesta aiottua kauempana. Alun perin tiilimuuri olottui rakennuksen länsipuolella matalan osan eteläjulkisivun kanssa samaan linjaan, ja korttelin etelälaidalla korkean rakennusmassan itäjulkisivun kanssa samaan linjaan. Rakennuksen eteläpuolinen rantareitti rakennettiin kulkemaan 1950-luvulla.

TILARATKAISU

Rakennuksen ensimmäinen kerros toimi maaherran edustustiloina ja varsinaiset maaherran yksityisluontoisemmat asuintilat sijoitettiin rakennuksen toiseen kerrokseen. Kellarikerroksessa oli lisäksi saunatilat ja aputiloja. Rakennukseen toteutettiin yksi keittiö, joka palveli sekä maaherran perheen yksityiskäyttöä että edustustilaisuuksia.

Pääsisäänkäynti sijoitettiin pihan puoleiseen koilliskulmaukseen. Ensimmäisissä suunnitelmapiirustuksissa sisäänkäynti sijaitsee itäjulkisivun vasemmassa reunassa, mutta toteutuneissa suunnitelmissa ovi on siirretty kauemmas nurkasta. Pienen tuuliakaapin kautta on käynti eteis- ja porrashalliin, joka jatkuu avoimena tilana rakennuksen läpi ruokailutilaksi. Sen eteläpuolella on suuri olohuone, joka sijaitsee kaksi porraskelmaa viereisiä tiloja matalammalla. Suunnitelmapiirustuksissa olohuone on suljettavissa hallista taiteovilla. Tilan itseinustalla on takka. Eteisestä on käynti myös kaakkoiskulmauksen työhuone- ja kirjastotilaan.

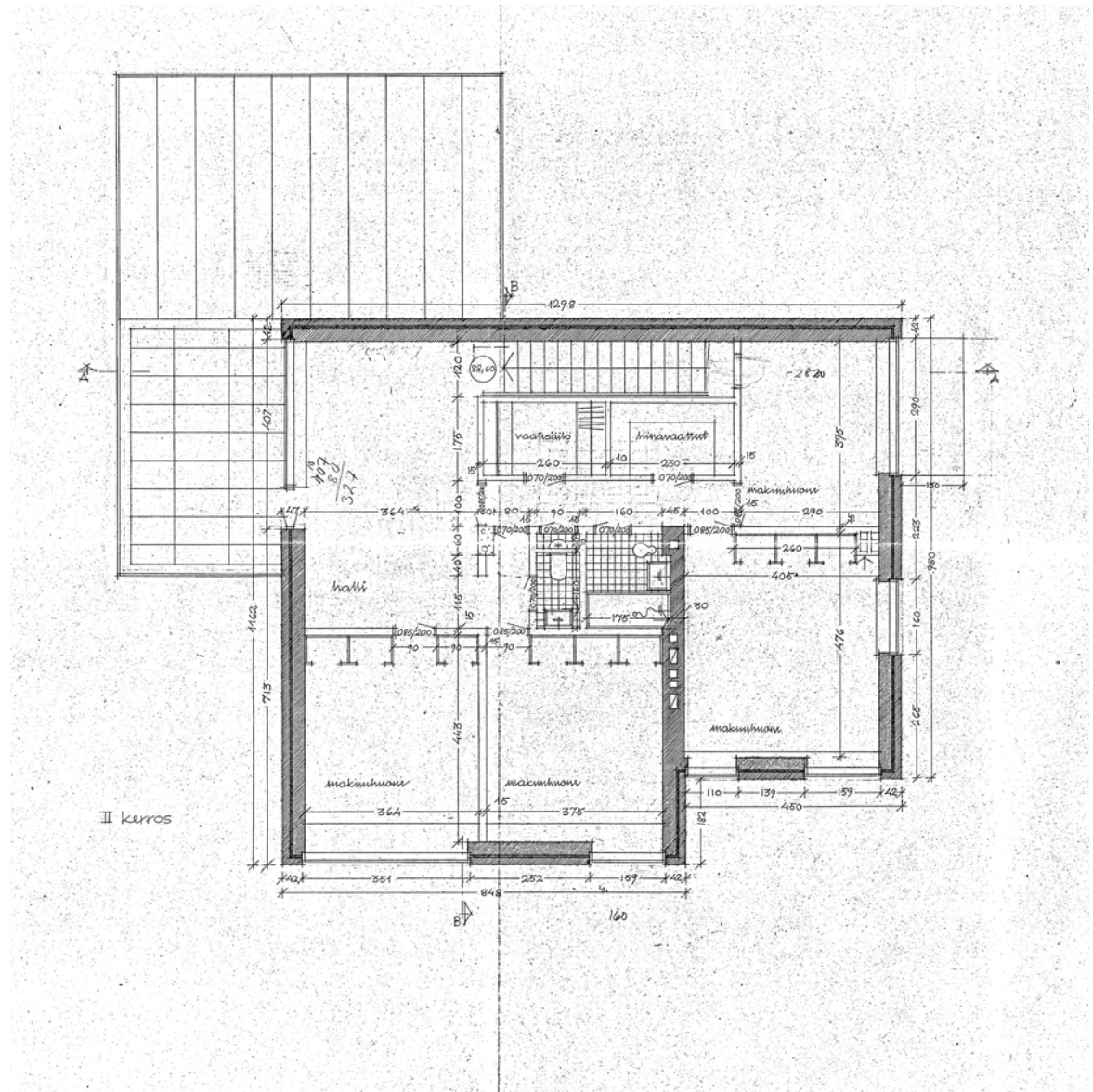

Ensimmäinen kerros, työpiirustus. Martti Melakari, 1954. SA.

Ruokasalin pohjoispuolella on keittiö ja pieni palvelijan huone, joiden välissä on kellariin johtava porrashuone. Keittiötiloihin ja palvelijan huoneeseen on oma sisäänkäynti rakennuksen pohjoisjulkisivulta, porrashuoneen päästä. Keittiön ja ruokailutilan välillä on pieni välikkö. Ensimmäisissä suunnitelmapiirustuksissa samaan kohtaan on esitetty toisistaan väliseinällä erotettu tarjoiluvälikkö ja kylmäkomero, mutta työpiirustusvaiheessa väliseinä on poistettu ja esitetty koko tila tarjoiluväliköksi. Ruokailutilasta on käynti rakennuksen lounaiskulmaa kiertävälle L-kirjaimen muotoiselle terassille kapean välikön kautta. Kahteen tasoon rakennetulle, tiilimuurin rajaamalle terassille on kulku myös terassin ulkopuolelta kolmelta sivulta.

Ensimmäisen kerroksen eteishallista nousee yksivartinen porras yläkerran aulaan. Toinen kerros on ensimmäistä kerrosta pienempi ja sijoittuu suhteessa ensimmäiseen kerrokseen etelä- ja koillisosien päälle. Kerroksessa on neljä rakennuksen itä- ja eteläseinustoille sijoittuvaa makuuhuonetta. Keskellä olevan käytävän varrella on vaate- ja linavaatevarastot sekä kylpyhuone. Yläaulasta on käynti terassille, joka sijoittuu rakennuksen länsiseinustalle, ensimmäisen kerroksen ruokailutilan yläpuolelle.

Kellarissa on saunaosasto, arkistohuone, askartelutila ja varastohuoneita. Eteishallin pääportaasta on käynti pienen ala-aulan kautta takkahuoneeseen ja saunatiloihin. Takkahuoneeseen johtaa myös ulkoporras eteläseinustalta. Pohjoisosan keittiön portaasta on käynti kellarin pitkänomaiseen halliin, jonka toisessa päädyssä oli askartelutila ja sen vieressä kaksi pientä talouskellarihuonetta. Keskiahallista on käynti lisäksi arkistohuoneeseen ja varastoon, ja saunan pukuhuoneen kautta rakennuksen itäosaan. Molemmissa porrasauloissa on pienet wc-tilat.²⁹ Vuoden 1953 suunnitelmassa arkistohuone on vielä merkitty pyykkihuoneeksi.³⁰ Kellarin koilliskulmauksessa on putkikanaali, jolla rakennus yhdistettiin viereisiin, samaan aikaan rakennettuihin virastotaloihin.

29 Maaherran asunto. Mitoitettu työpiirustus, ajoittamaton. SA.

30 Kellarin, 1. kerroksen ja 2. kerroksen pohjapiirustukset 1/100. S 1004. Ajoittamaton. SA.

Toinen kerros, työpiirustus. Martti Melakari, 1954. SA.

PINNAT

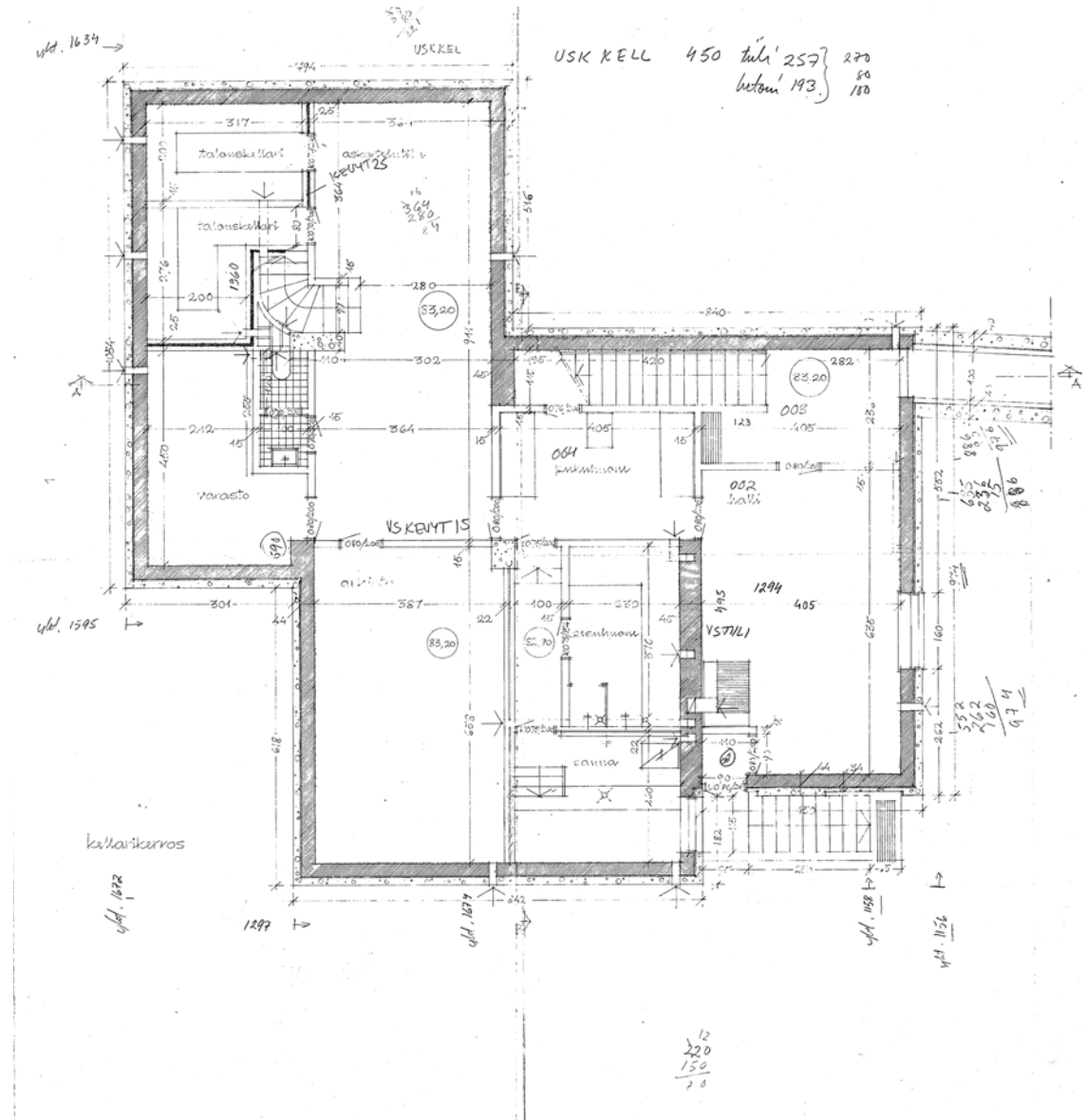
Vanhojen valokuvien perusteella edustustilojen alkuperäinen lattian pintamateriaali on ollut parketti. Olohuoneessa etelä- ja itäseinällä on ollut näkyvissä punainen tiilipinta ja länsiseinällä on roiskerappaus. Myös takat ensimmäisessä kerroksessa ja kellarissa ovat roiskerapattuja. Ikkunaseinien yläosassa kiertää yhtenäinen verholauta. Porrashuoneen ja yläkerran aulatilat seinät on verhoiltu puupaneloinnilla. Myös kellarissa seiniä on verhoiltu, mutta vähemmän arvokkaalla puupaneloinnilla. Olohuoneen ja hallin välillä on ollut suljettava haitariovi. Varsinaisten asuintilojen ovet ovat olleet joko maalattuja tai tammiviilutettuja laakaovia. Ovissa on ollut pukinsarvivetimet. Kellarissa on ollut vaneripinnoitettuja ovia. Ovissa on käytetty useampaa erilaista vaneria.³¹

JULKISIVUT

Julkisivut on verhoiltu pääosin tiilellä. Ikkunat on sijoitettu kerroksissa päällekkäin ja niiden välissä on tiilijulkisivuista poikkeavat kentät, jotka korostavat pystysuuntaisia ikkunavyöhykkeitä. Suunnitelmapiirustuksiin ei ole merkitty tarkemmin alkuperäistä materiaalia. Eteläjulkisivussa terassin tiilimuuri muodostaa rakennukselle vaakasuuntaisen jalustan. Parvekkeen kaide on tehty taivutetusta metallitangosta, jonka alkuperäinen väri ei ole tiedossa.

RAKENNE JA TALOTEKNIikka

Rakennesuunnitelmien mukaan rakennus on perustettu osittain betonipilareille. Alapohja on maanvarainen, ja kantavat seinät on muurattu puoliraskaasta tiilestä sementtikalkkilaastilla. Ulkoseinissä on ilmarako sisä- ja ulkomuurauksen välissä. Yläpohjien kantava rakenne on pääosin betonilaatta, jonka päällä käytettiin rakennesuunnitelmien mukaan osassa rakenteista asbestisementtiaaltolevyjä ja ohutta betonilaattaa. Eristeenä käytettiin lastuvillalevyä. Kattotuolit ovat puurakenteisia. Tasakatoissa oli alun perin pääosin katteena bitumihuopa.³² Alun perin rakennuksessa oli painovoimainen ilmanvaihto.

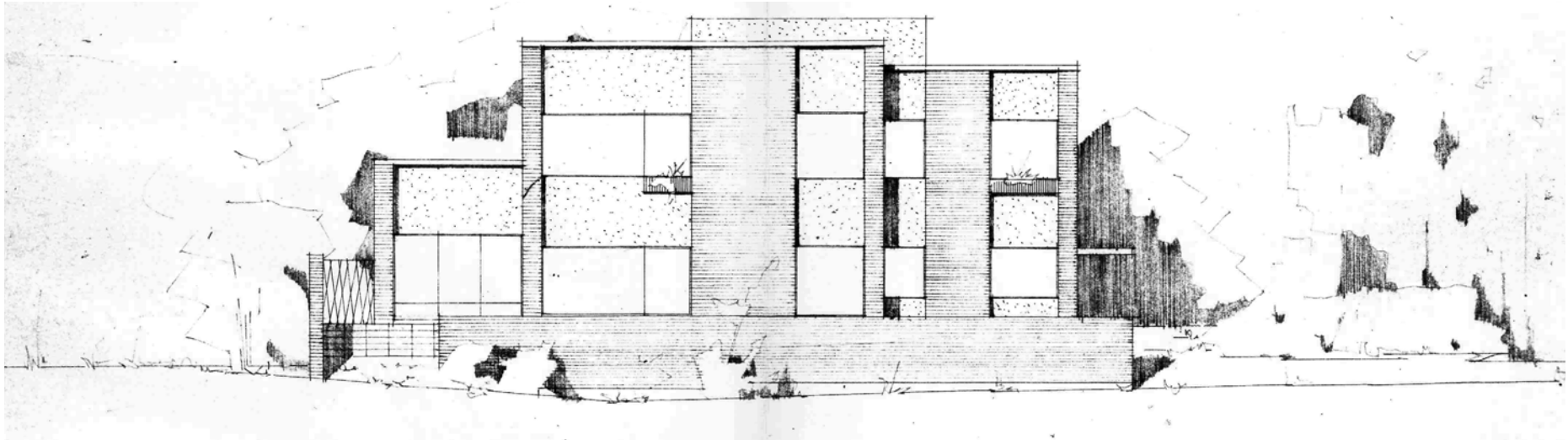

31 Valokuvat maaherran virkatalosta vuosilta 1970–78. Nro. 416493 (kuvaaja tuntematon), 467713 (Jorma Komulainen), 494242 (Kuopion Kuva Oy), 621659 ja 621660 (Kari Parviainen). Journalistinen kuvakokoelma. MV.

32 Rakennesuunnitelmat 1953. Insinööritoimisto Verner Jaatinen. SA.

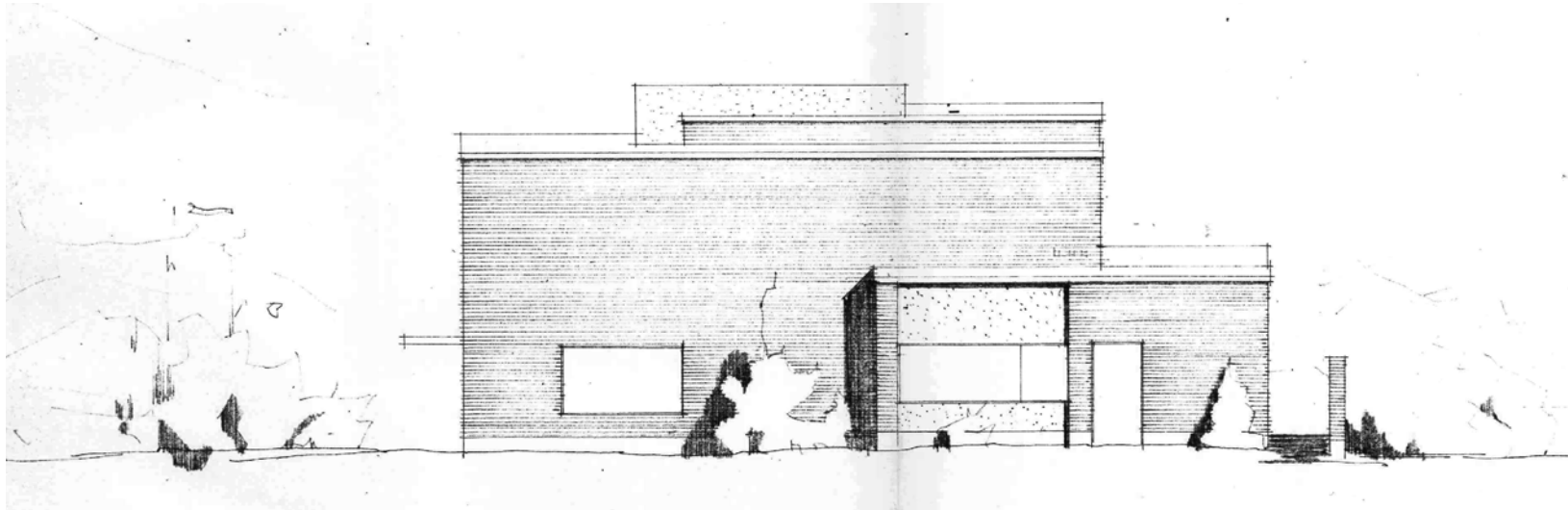
Kellari, työpiirustus. Martti Melakari, 1954. SA.

Julkisivu etelään, pääpiirustus. Martti Melakari, 1954. SA.

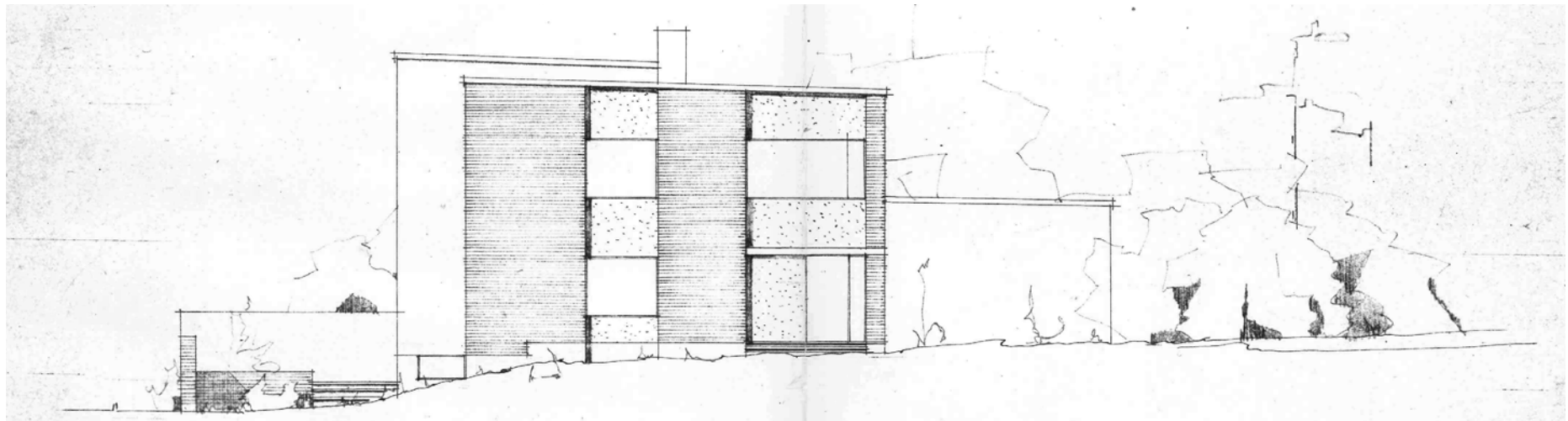

← Vanhimmassa rakennusta dokumentoivassa valokuvassa näkyy alkuperäinen ikkunoiden karmi- ja puitejako, mikä ei vastaa vuoden 1954 pääpiirustuksissa esitettyä. Pääpiirustuksissa ei niin ikään ole esitetty toisen kerroksen terassin kaidetta. Sekä ikkunoiden toteutunutta puitejakoa että terassikaidetta on luonnosteltu lyijykynällä alkuperäisestä pääpiirustussarjasta löytävään erääseen julkisivupiirustukseen. Kyse ei ole tässä selvityksessä käytetyistä julkisivupiirustuksista. Kuvaaja ja kuvausaika tuntematon. Alkuperäistä kuvaa rajattu. KKM.

1

Julkisivu pohjoiseen, pääpiirustus. Martti Melakari, 1954. SA.

1

Julkisivu itään, pääpiirustus. Martti Melakari, 1954. SA.

3.4 Myöhemmät vaiheet

1954–1997 asuinkäyttö

Lauri Riikosen jälkeen virkataloa asuttivat maaherrat Erkki O. Mantere (1960–1966), Risto Hölttä (1966–1978), Kauko Hjerppe (1978–1993) ja viimeisenä Olavi Martikainen (1993–1997).³³

AUTOTALLIN RAKENTAMINEN 1971

Vuonna 1970 laadittiin muutossuunnitelmat ja 1971 rakennepiirustukset maaherran asuintalon yhteyteen rakennettavasta autotallista. Rakennuslupa myönnettiin 17.5.1971. Muutossuunnitelmat on allekirjoittanut arkkitehti Esa Malmivaara³⁴. Autotalli rakennettiin kellarin lounaiskulmaan, rakennuksen ja katumuurin väliselle osuudelle, olemassa olevien kellaritilojen yhteyteen. Katumuriin Piispankadulle avattiin kaksi aukkoa autotallin oville. Ovet ovat pystypaneloituja, tummaksi käsiteltyjä autotallin nosto-ovia. Autotallisiiven perustukset tehtiin kallion varaan. Seinät ja kantavat pilarit, laatat ja palkit tehtiin betonirakenteisina. Yläpohja toteutettiin kantavana teräsbetoni-laattana, jonka päälle sijoitettiin terassi.³⁵

MUUTOKSET 1980-LUVULLA

Vuonna 1983 tehtiin muutoksia julkisivuihin. Ikkunat ja osa ovista uusittiin. Ikkunavälien levytykset uusittiin luonnonkivirouheella päällystetyllä vanerilla.³⁶ Ikkunaväleihin asennettiin vanhan rappauksen tilalle Styrox-levyt ja julkisivulevyksi Tarmolit-levyt.³⁷

Rakennuksessa suoritettiin sähkötöitä vuosien 1978 ja 1986 sähköpiirustusten mukaan.

↑ Länsijulkisivun tiilimuuriin Piispankadulle lisättiin kaksi autotallin ovea autotallin rakentamisen yhteydessä. Kuva on otettu autotallin rakentamisen jälkeen (1971), mutta ennen vuoden 1983 suunnitelmien mukaisia julkisivumuutoksia. Kuvaaja ja kuvaus aika tuntematon. Kuvaa rajattu. KKM.

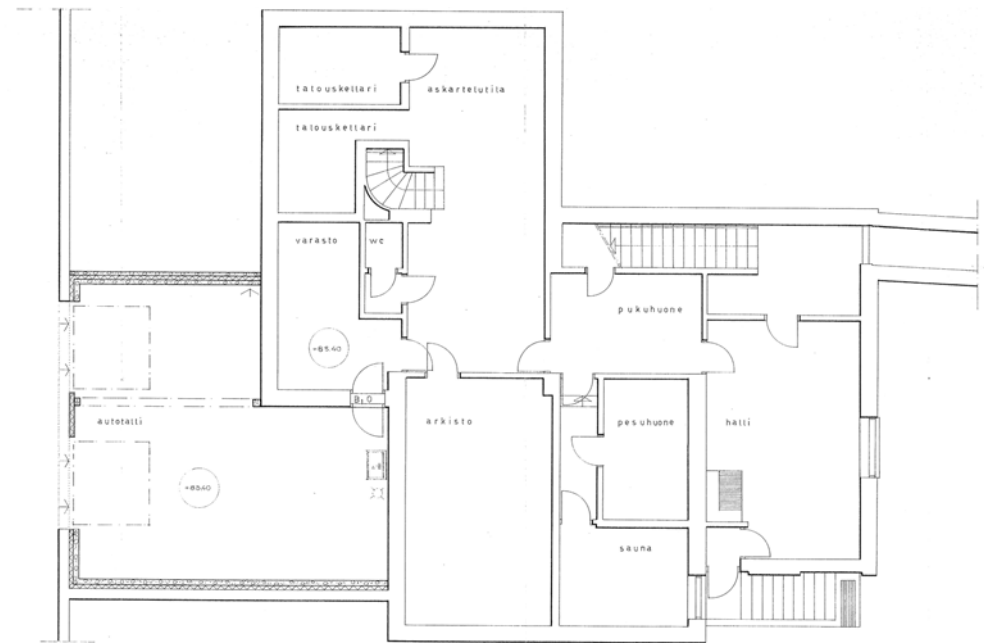
³³ Pulkka – Pohjois-Savon muisti.

³⁴ Malmivaara suunnitteli yhdessä arkkitehti Raimo Savolaisen kanssa Kuopion lääninhallituksen päärakennuksen 1970- ja 1980-lukujen taitteen peruskorjauksen. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 2018, 89.

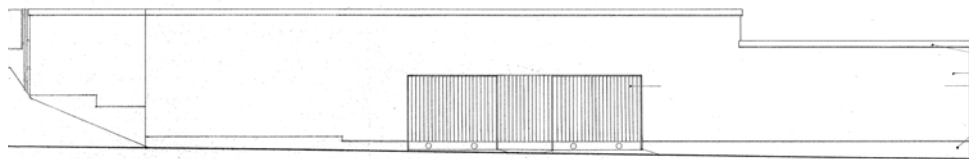
³⁵ Maaherran autotallin muutospirustukset, 1970. SA; Maaherran autotallin rakennepiirustukset, 1971. SA.

³⁶ Maaherran asunto, pääpiirustukset 14.10.1983. Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimisto. SA.

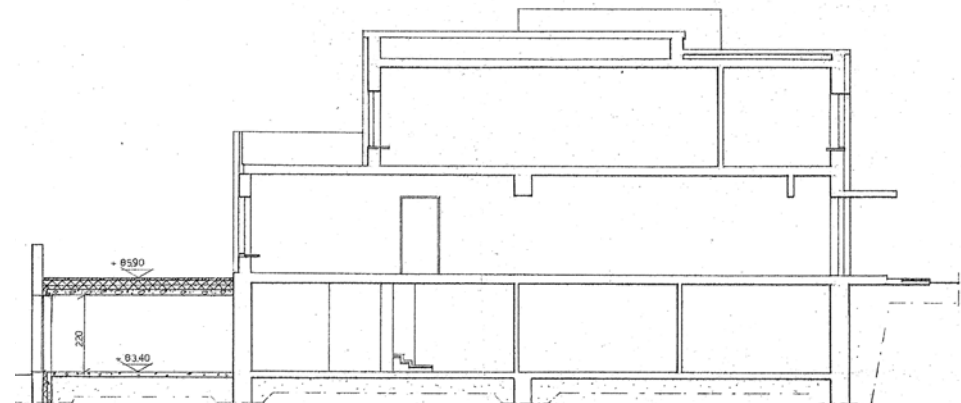
³⁷ Rakennepiirustus. Ikkunavälin ulkoverhous 1/5. Suunnitteleva insinööritoimisto Matti Immonen Oy. 10.10.1983. SA.

↑ Kellarin pohjapiirustus.

↑ Julkisivu länteen, Piispankadulle.

↑ Leikkauspiirustus.

Kellarin muutospiirustukset. Esa Malmivaara, 10.9.1970. RakVV.

1997–2018 toimistokäyttö

Sekä maaherran virkatalo että korttelin kaakkoiskulman viras-totalot siirtyivät muiden viranomaisten käyttöön vuonna 1997, kun Itä-Suomen läänin muodostamisen yhteydessä Kuopion lääni lakkautettiin ja lääninhallinnon keskus siirrettiin Mikkeliin.³⁸ Tämän jälkeen vuokralaisena rakennuksessa toimi muun muassa poliisi,³⁹ ja myöhemmin jätealalla toimiva Jätekuukko Oy.⁴⁰

TILAMUUTOKSET 1990-2000-LUVUILLA

Vuoden 1999 sähkösuunnitelmassa näkyy rakennukseen mahdollisesti samassa yhteydessä tai aikaisemmin tehtyjä tilamuutoksia. Olohuone on erotettu ruokailutilasta ja eteishallista väliseinällä ja jaettu edelleen kahteen osaan väliseinällä. Toisen näistä huoneista yhteyteen rakennettiin pieni aulaan johtava etutila ja varasto-huone. Aulan wc-tilaa suurennettiin. Arkistosta ei ole löytynyt saman muutosvaiheen toista kerrosta koskevaa piirustusaineistoa. Sähkösuunnitelmissa ikkunat ja ovet on litteroitu pohjiin, mikä mahdollisesti viittaa siihen, että ne on uusittu tässä yhteydessä.

Tiloja muutettiin ja kunnostettiin kuopiolaisen jätehuoltoalan yrityksen Jätekuukko Oy:n käyttöön vuonna 2004 laadittujen suunnitelmien mukaan. Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa peruskorjattiin wc-tilat. Ensimmäisessä kerroksessa aulasta erotettiin neuvotteluhuone alkuperäisen ruokasalin paikalta. Toisen kerroksen työhuone jaettiin kahdeksi tilaksi kalusteseinäkkeillä. Toisen kerroksen keittiötila muutettiin mappivarastoksi ja kellarin wc-tila purettiin. Suunnittelua edelsi rakennuksen dokumentointi ja mittauspiirustusten laatiminen vuonna 2003. Suunnitelmat laati Arkkitehtitoimisto Osmo Sillman ja kumpp. Ky. ⁴¹ Kellarin saunatilat on otettu pois käytöstä viimeistään vuonna 2012.⁴²

38 Riekkä 2005, 152.

39 Savon Sanomat 16.4.2018, A20.

40 ARK loppupiirustukset 25.9.2004. Arkkitehtitoimisto Osmo Sillman ja kumpp. Ky. SA.

41 ARK loppupiirustukset 25.9.2004. Arkkitehtitoimisto Osmo Sillman ja kumpp. Ky. SA.

42 Virkatalon seinälle ripustettu remonttiaikataulu.

Maaherran virkatalon pohjoispuolelle rakennettiin osittain maanalainen pysäköintitalo 2010-luvun alussa. Muutaman metrin päähän Maaherran virkatalon pohjoisjulkisivusta sijoitettiin ulkoporras, joka johtaa pihatasolta alempana sijaitsevalle katu-tasolle. Pihamuutoksia on käsitelty tarkemmin erillisessä piha-alueen kulttuuriympäristöselvityksessä.

TALOTEKNISET MUUTOKSET 1990-2000-LUVUILLA

Vuosina 1998–1999 rakennukseen uusittiin ilmanvaihto- ja sähköjärjestelmiä. Ilmanvaihtourakassa purettiin vanhat ilmanvaihtolaitteet ja -kanavat. Tilalle asennettiin uudet tulo- ja poistoilmakojeet sekä kanavistot.⁴³ Sähkösuunnitelma koski koko korttelia.⁴⁴

Vuosien 1999 ja 2004 välillä pääsisäänkäynnin ja entisen palveli-janhuoneen kulmiin rakennettiin pienet ilmanvaihtokonehuoneet.

2018- Kokous- ja koulutustilat

Senaatti-kiinteistöt alkoi vuokrata rakennuksen ensimmäistä kerrosta koulutus- ja kokouskäyttöön valtion asiakkaille vuonna 2018. Tätä ennen rakennus oli ehtinyt olla tyhjillään muutaman vuoden ajan. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa suoritettiin muutostöimenpiteitä ennen rakennuksen käyttöönottoa koulutus- ja kokoustiloina. Toinen kerros jäi tässä vaiheessa odottamaan uutta käyttötarkoitusta.⁴⁵

Vuonna 2018 rakennuksen ensimmäisen kerroksen tilajako palautettiin alkuperäistä tilaratkaisua vastaavaksi.⁴⁶ Tiloihin tehtyt myöhemmät väliseinäjaot purettiin pääosin. Ensimmäi-selle kerrokselle ominainen avaruus palautui seinien purkamisen yhteydessä. Lattiapinnat ja keittiökalusteet on uusittu oletetta-vasti tässä yhteydessä.

43 Maaherran asunto, LVI-työt, tekninen erittely. Insinööritoimisto LVI-Ekotek Ky. 13.11.1998. SA.

44 Sähköpiirustus 13.01.1999. ENGEL kiinteistö- ja siivouspalvelut Oy. SA.

45 Savon Sanomat 16.4.2018, A20.

46 Savon Sanomat 16.4.2018, A20.

Ajoittamattomat muutokset

Julkisivuissa ikkunoiden väliset kentät ovat nykyisin laudoitettuja eivätkä 1980-luvun muutospiirustuksen mukaista levyä. Muutosta ei ole voitu ajoittaa.

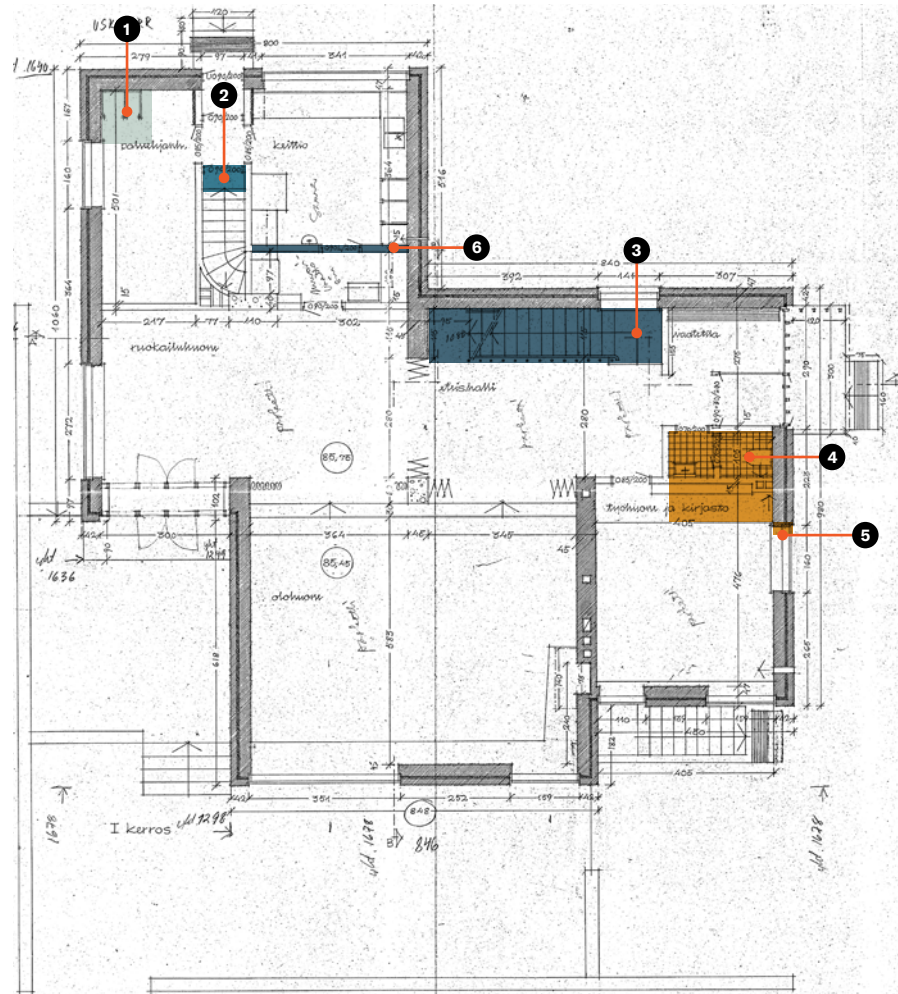
3.5 Muutoskaaviot

1. KERROS

- 1971
- 1999-2004
- 2004
- ajoittamaton

MUUTOKSET

- 1** Huoneen nurkkaan on rakennettu IV-konehuone vuosien 1999-2004 välillä, todennäköisesti vuosina 1998-1999 tehdyn IV-urakan yhteydessä.
- 2** Ensimmäisen kerroksen ja kellarin välinen porras on suljettu rakentamalla porrashuoneen suuaukko ensimmäisessä kerroksessa umpeen.
- 3** Ensimmäisen kerroksen ja kellarin välinen porras on suljettu rakentamalla ensimmäisessä kerroksessa porras umpeen muun lattian kanssa samaan korkoon.
- 4** Wc on peruskorjattu vuonna 2004. Tilahahmoa on tässä yhteydessä muutettu.
- 5** Wc:n laajentamisen yhteydessä ikkunaa on kavennettu vuonna 2004.
- 6** Keittiön ja tarjoiluvälikön välinen seinä purettu.

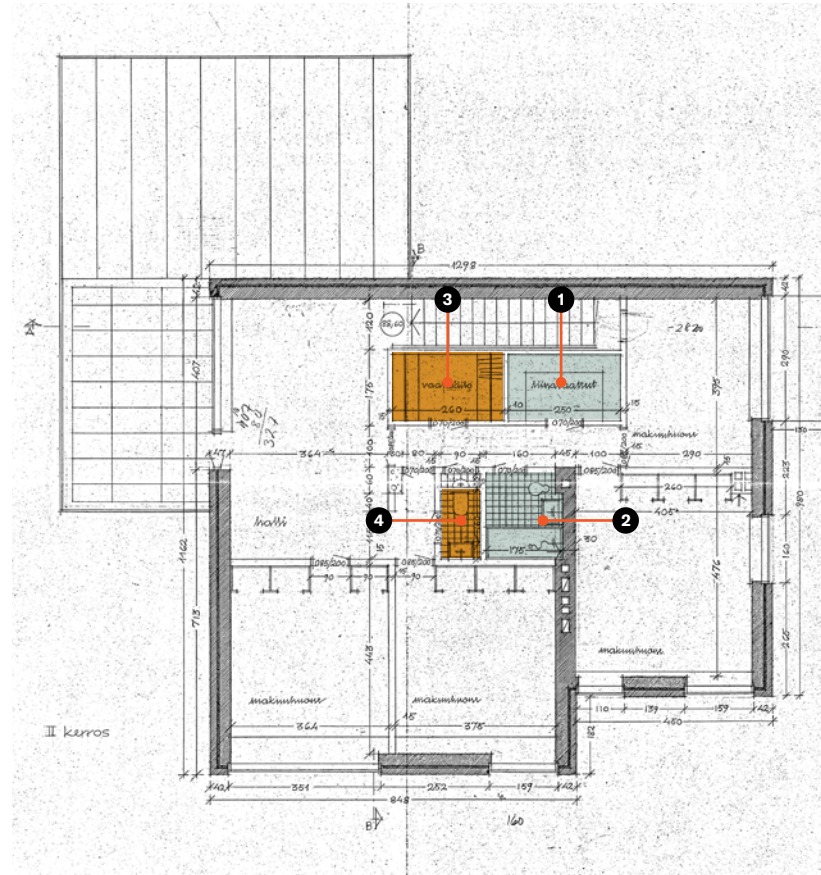
Kaavion pohjana oleva piirustus Martti Melakari, 1954. SA.

2. KERROS

- 1971
- 1999-2004
- 2004
- ajoittamaton

MUUTOKSET

- ❶ Tila on muutettu ATK-tilaksi vuosien 1999-2004 välisenä aikana.
- ❷ Tila on muutettu IV-konehuoneeksi vuosien 1999-2004 välisenä aikana.
- ❸ Tila on muutettu mappivarastoksi vuonna 2004. Tätä ennen tilassa on ollut keittiökalusteet.
- ❹ Wc on peruskorjattu vuonna 2004.

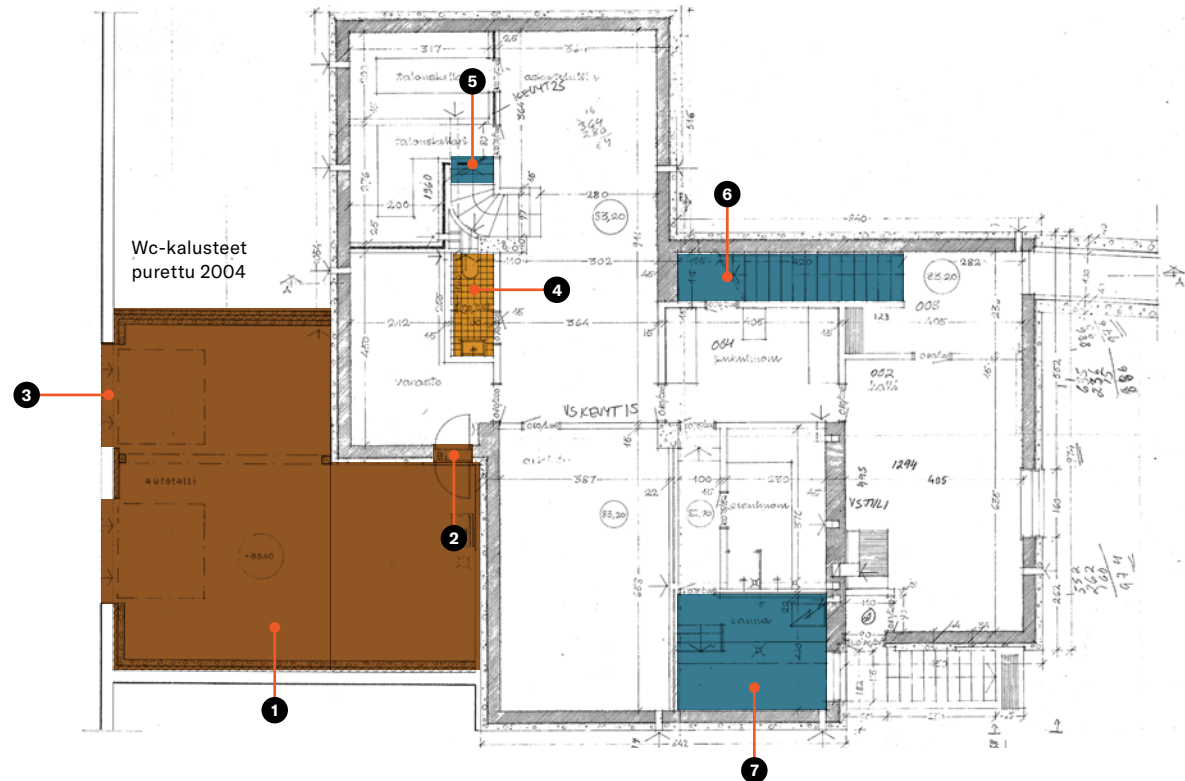
Kaavion pohjana oleva piirustus Martti Melakari, 1954. SA.

KELLARI

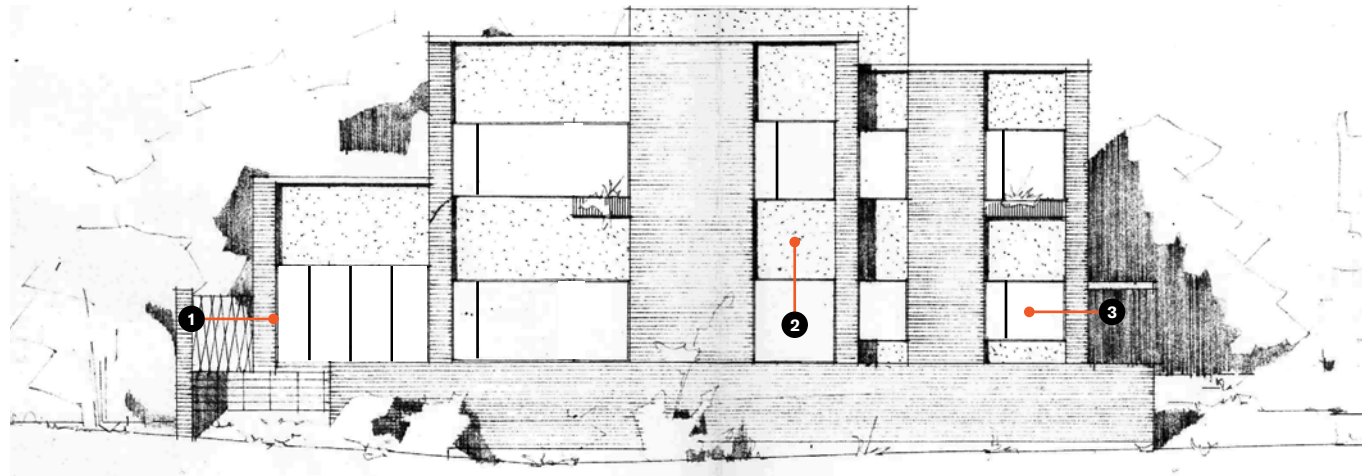
- 1971
- 1999-2004
- 2004
- ajoittamaton

MUUTOKSET

- 1** Autotalli on rakennettu tiilimuurin ja kellarin väliselle alueelle vuonna 1971.
- 2** Ovi kellariin on lisätty autotallin rakentamisen yhteydessä vuonna 1971.
- 3** Autotallin rakentamisen yhteydessä tiilimuriin on puhkaistu kaksi aukkoa autotalliin vuonna 1971.
- 4** Wc-kalusteet on purettu vuonna 2004.
- 5** Porras ensimmäiseen kerrokseen on rakennettu umpeen porrashuoneen yläpäädyssä.
- 6** Porras ensimmäiseen kerrokseen on rakennettu umpeen. Vuoden 2004 piirustuksiin portaan alapäähän on merkitty "uusi seinä".
- 7** Saunassa on aloitettu muutostyöt, jotka ovat jääneet kesken.

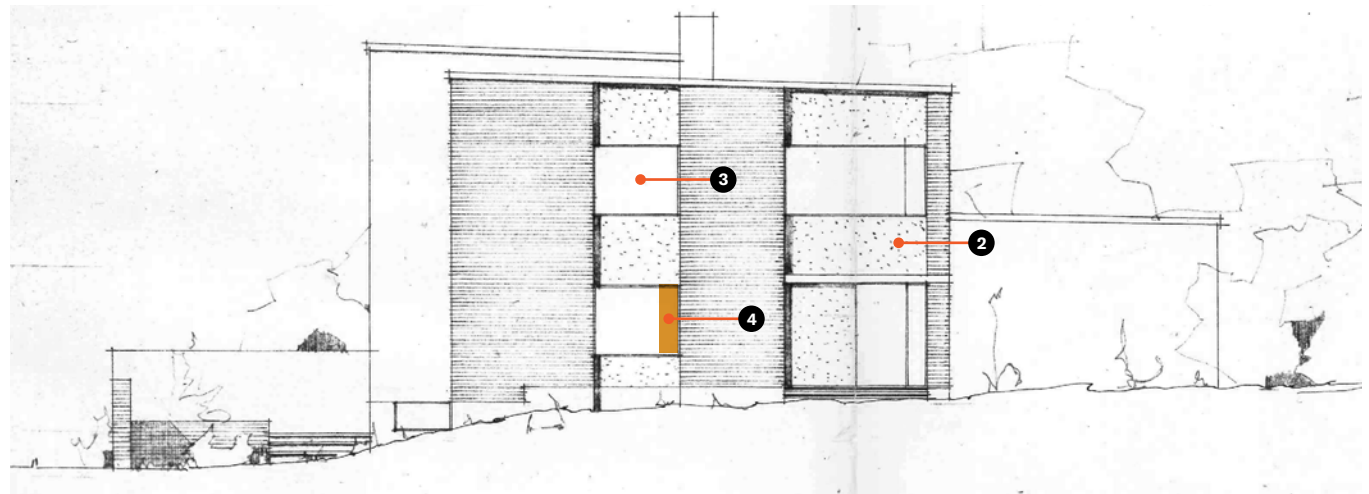
Kaavion pohjana olevat piirustukset: Martti Melakari, 1954 (kellari työpiirustus). SA; Esa Malmivaara, 1970 (autotalli). RakVV.

JULKISIVU ETELÄÄN

- 1971
- 1999-2004
- 2004
- ajoittamaton

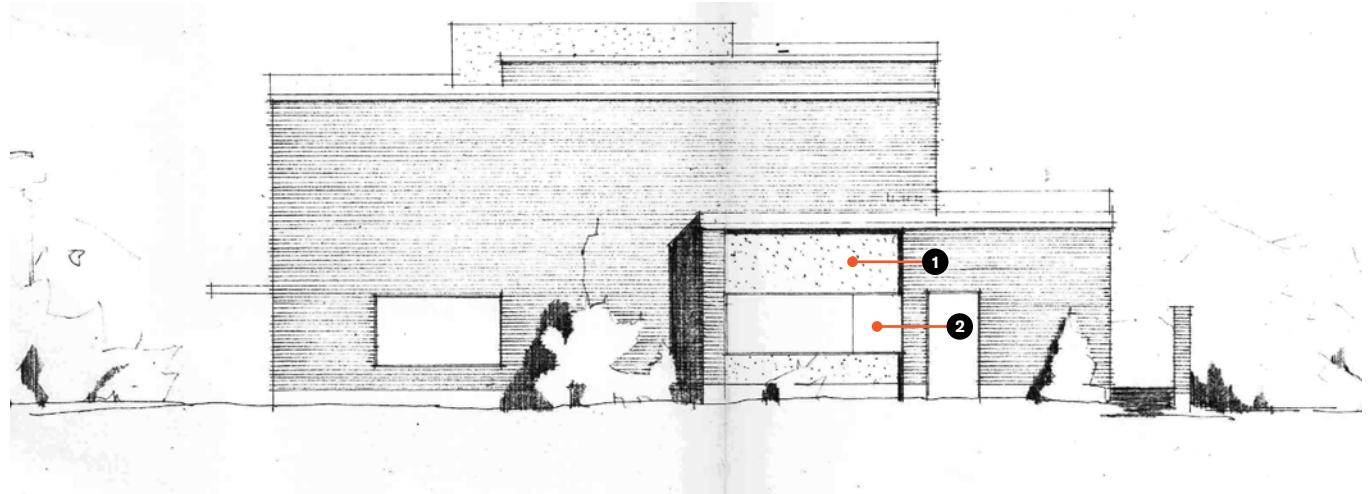
MUUTOKSET

- 1 Ovien molemmille puolille on esitetty 80mm leveät kaistat vuoden 1983 muutospiirustuksissa.
- 2 Ikkunoiden väliset vyöhykkeet on merkitty vuoden 1983 piirustuksiin luonnonkivirouheella päällystetyksi vaneriksi. Nykyisin kentissä on kuitenkin valkoiseksi maalattu vaakalaudoitus.
- 3 Ikkunat litteroitu vuoden 1999 sähköpiirustuksiin, eli ikkunat on mahdollisesti uusittu tässä yhteydessä.
- 4 Ikkunaa on kavennettu wc:n laajentamisen yhteydessä vuonna 2004.

JULKISIVU ITÄÄN

JULKISIVU POHJOISEEN

- 1971
- 1999-2004
- 2004
- ajoittamaton

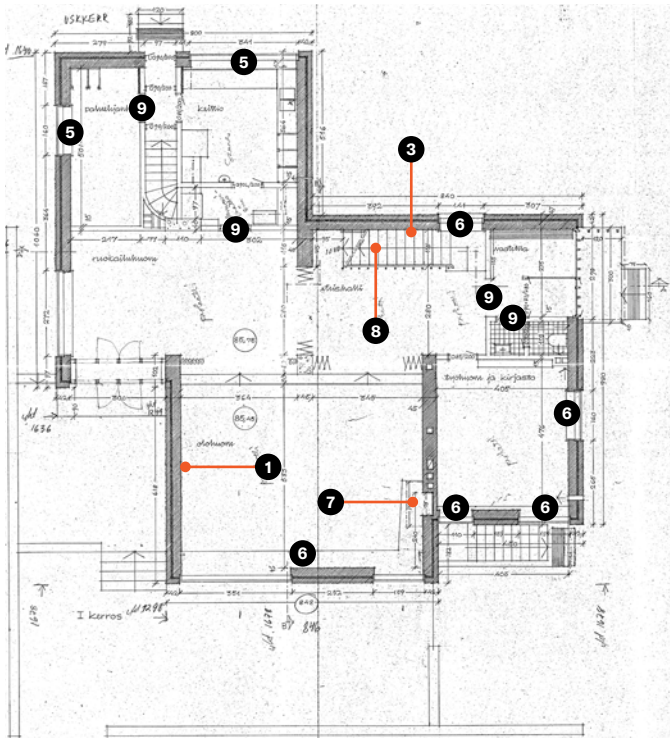
MUUTOKSET

- ❶ Ikkunoiden väliset vyöhykkeet on merkitty vuoden 1983 piirustuksiin luonnonkivirouheella päällystetyksi vaneriksi. Nykyisin kentissä on kuitenkin valkoiseksi maalattu vaakalaudoitus.
- ❷ Ikkunat litteroitu vuoden 1999 sähköpiirustuksiin, eli ikkunat on mahdollisesti uusittu tässä yhteydessä.

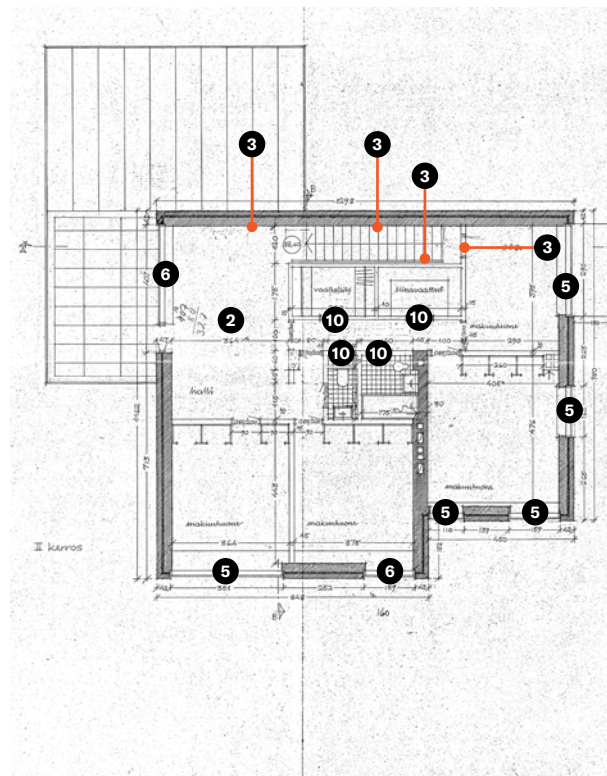
3.6 Säilyneet alkuperäispiirteet

1 roiskerappaus seinässä	5 mosaiikkibetoninen ikkunapenkki	9 alkuperäinen viilupinnoitettu laakaovi
2 roiskerappaus katossa	6 puinen ikkunapenkki	10 alkuperäinrn maalattu laakaovi
3 pystysuuntainen puupanelointi seinässä	7 tulisija, roiskerapattu kupu	11 alkuperäinen vaneriovi
4 lasitiili	8 porrashuone	

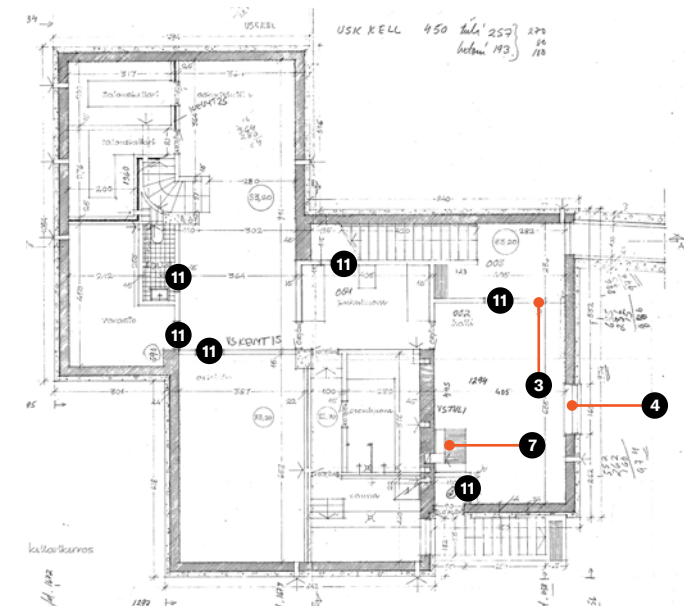
SÄILYNEET ALKUPERÄISPIIRTEET, 1. KERROS

SÄILYNEET ALKUPERÄISPIIRTEET, 2. KERROS

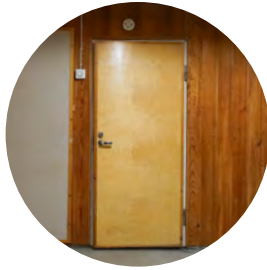
SÄILYNEET ALKUPERÄISPIIRTEET, KELLARI

AIKAKAUDELLE TYYPILLISET MATERIAALIT JA YKSITYISKOHDAT

puuviilupintaiset laakaovet

vaneripinnoitetut laakaovet

ovien pukinsarvipainikkeet

punatiili

lasitiili

avotakat roiskerapatulla kuvulla

roiskerapatut pinnat

portaan detaljit

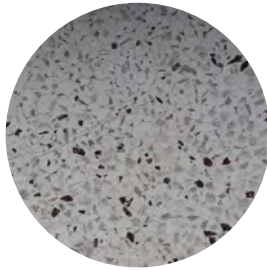
valaisimet

ulko-oven vetimen
poikkileikkaus

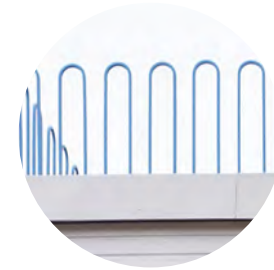
pystysuuntaiset
puupaneloinnit

mosaiikkibetoniset
ikkunalaudat

parvekkeen taivutettu
metallikaide

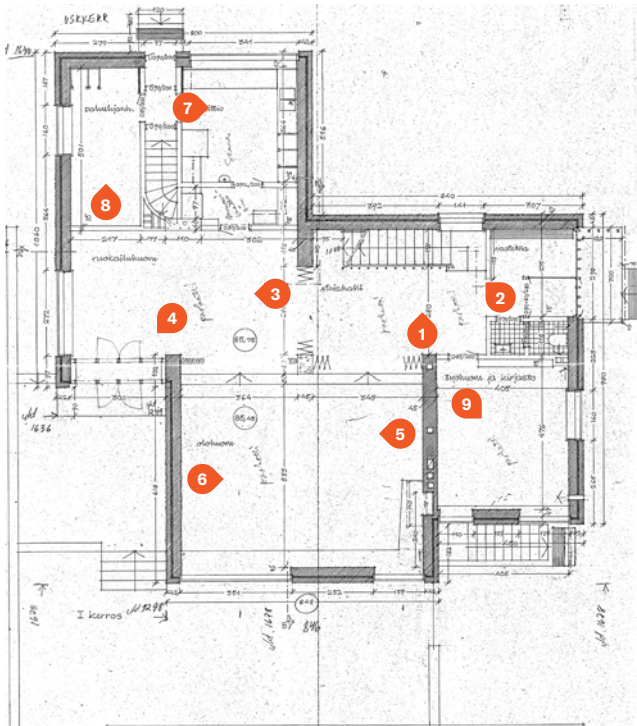
4. Nykytila

Rakennuksen sisä- ja ulkotiloissa suoritettiin katselmus lokakuussa 2024. Kenträtyön yhteydessä tehdyt huomiot rakennuksen nykytilasta ja säilyneisyydestä on koottu tähän lukuun tila- tai tyyppikohtaisesti. Luku on jaettu kolmeen alalukuun, joista ensimmäisessä käsitellään rakennuksen sisätiloja, toisessa ulkotiloja ja kolmannessa rakennuksen pihapiiriä ja ympäröivää kaupunkikuvaa. Nykytilaa havainnollistavat inventointivalokuvat, jotka on otettu lokakuussa 2024. Valokuvat on numeroitu ja valokuvauspaikat merkitty pohja- ja asemapiirroksiin.

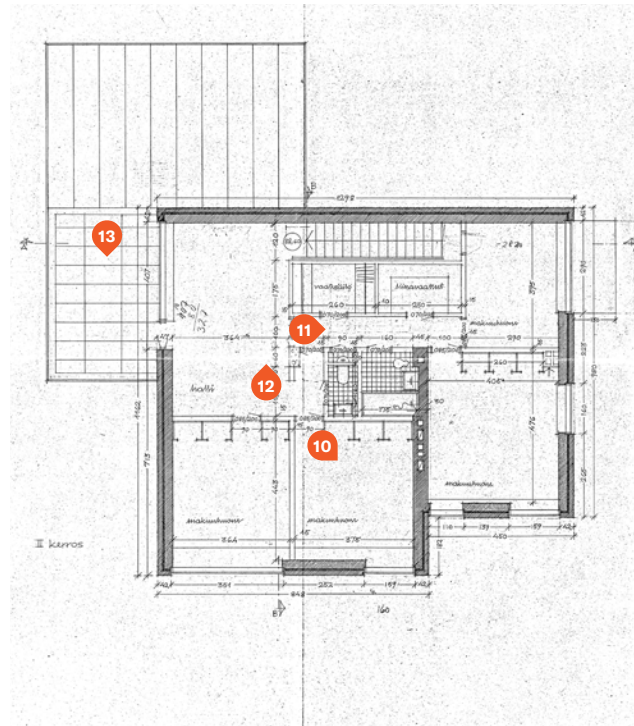

Kaavion pohjana oleva piirustus Martti Melakari, 1954. SA.

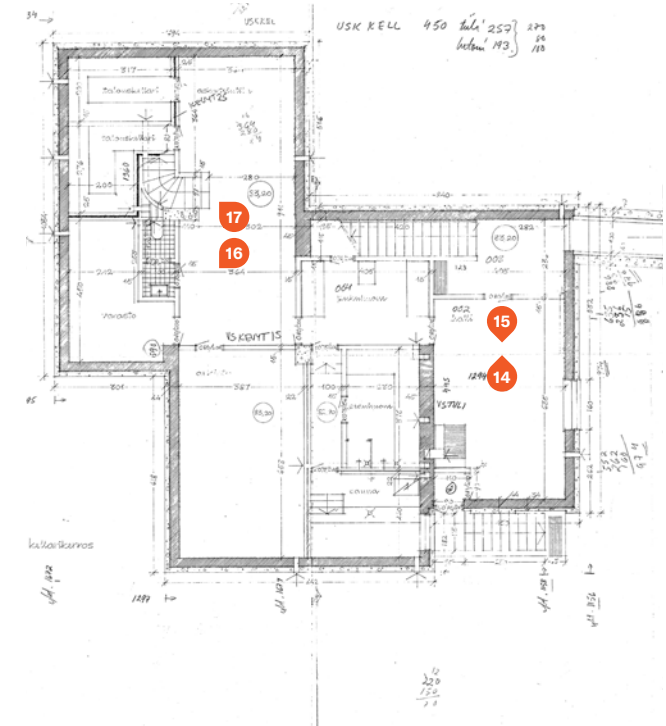
VALOKUVAUSPAIKAT, 1. KERROS

VALOKUVAUSPAIKAT, 2. KERROS

VALOKUVAUSPAIKAT, KELLARI

4.1 Sisätilat

Rakennus on tällä hetkellä osittain kokoustilakäytössä ja osittain varastona. Rakennuksen tiloihin viitataan tekstin selkeyden vuoksi niiden alkuperäisen käytön mukaisilla nimityksillä. Inventointi on esitetty kerroksittain ensimmäisestä ja toisesta kerroksesta sekä kellarista.

1. kerros

TILARAKENNE

Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat rakennuksen edustustilat ja työhuone sekä aputiloina keittiö ja palvelijan huone. Edustustilat muodostuvat toisiinsa avoimesti yhdistyvistä eteishallista, ruokailutilasta ja olohuoneesta. Olohuone on muita tiloja matalammalla, ja tilojen rajalla on kaksi porraskelmaa. Tilajako vastaa hyvin pitkälti alkuperäistä. Työhuoneesta on rajattu osa wc:ksi, jolloin tila on pienentynyt ja ikkunaa on kavennettu.

KÄYTTÖ

Ensimmäisen kerroksen tilat toimivat nykyisin kokoustiloina. Keittiö on alkuperäisessä käytössään. Rakennuksen käyttö on muuttunut yksityisestä edustuskodista yleiseksi kokoustilaksi.

LATTIAT

Lattiat ovat modernia tammiviilutettua lautaparkettia, jonka kuvio jäljittelee tammilautaa. Lattialistat ovat uusittuja korkeahkoja tammilistoja. Ruokailutilan ulko-oven edustan välillä on oletettavasti alkuperäinen vaalea tiililattia.

SEINÄT

Seinät ovat pääosin rapattuja ja valkoiseksi maalattuja alkuperäisiä tiiliseiniä. Myös olohuonetta ja ruokailutilaa jakavan pylvään pinta on rapattu ja maalattu. Olohuoneen länsiseinällä on mahdollisesti alkuperäinen roiskerappaus. Sisäänkäynnin wc-tilojen

ja myöhempien koteloiden seinät ovat maalattuja levyseiniä. Seinäpintoihin on kiinnitetty akustopaneeleita. Ikkunaseinillä on yhtenäiset verhokapat. Eteishallin portaan takana seinässä on mahdollisesti alkuperäinen pystysuuntainen puupanelointi, joka on oletettavasti punapyökkiä. Työhuoneessa ikkunoiden kohdalla ulkoseinät ovat ohuempia ja sisennetty seinän sisäpinnasta. Wc-tiloissa on uusitut kaakelit.

KATOT

Katot ovat sileäksi rapattuja ja valkoiseksi maalattuja. Pintaan on kiinnitetty akustolevyjä ja kiinteitä valaisimia ja sähkölistoja. Olohuoneen ja ruokailutilan välisen kantavan palkkilinjan molemmin puolin on rakennettu tilaa madaltavia kotelorakenteita. Työhuoneen katossa on oletettavasti alkuperäinen rapattu kattopinta ja akustoivat puukuitureikälevyt.

OVET

Alkuperäiset sisäovet ovat lakattuja tammiviilutettuja laakaovia, joita on säilynyt tilassa jonkin verran. Tuulikaapin ja sisätilojen välillä on alkuperäinen sivuosallinen ovi, jossa on 1950-luvulle tyypillinen vedin. Alkuperäisissä ovissa on messingin väriset tappisaranat. Ovilistoja ja vetimiä on uusittu. Uudet väliovet on tehty pääosin vanhoja vastaavasti. Teknisissä tiloissa on tavanomaisia valkoisia levyovia.

IKKUNAT

Ikkunat ovat puuikkunoita, joissa on alumiininen ulkokuite. Ikkunat on uusittu lasimerkinnän mukaan vuonna 2001. Sisäpuutteet ovat petsattuja ja väriltään punertavan vaaleanruskeita. Ikkunoiden edessä on alkuperäiset leveät puurakenteiset ikkunapenkit, joissa on pattereiden kohdalla vaakasuuntainen säleikkö. Olohuoneessa ja ruokailutilassa ikkunapenkit ovat massiivitammea, työhuoneessa liimapuuta. Olohuoneen ikkunapenkissä näkyv

1900-luvun loppupuolella rakennetun ja myöhemmin puretun väli-seinän paikka. Ikkunapenkit on kannatettu etureunasta teräsputkijaloilla. Ruokailutilan päätyikkunassa jalat ovat alkuperäiset, mutta olohuoneessa ne on uusittu ei-kantaviksi. Keittiössä ja palvelijan huoneessa on yksinkertaiset valkobetoniset ikkunapenkit.

PORRAS

Porras on toiselta sivultaan avoin suora porras, jonka askelmat on kannatettu seinästä ja toisesta reunasta konsolein, jotka on kiinnitetty porrasta ja eteisaulaa rajaaviin teräspilareihin. Askelmat ovat vaaleaa massiivipuuta, mahdollisesti vaahteraa, ja niiden reunoissa on puulistat. Askelmiin on liimattu myöhemmin kitkanauhat. Käsijohde on lakattua puuta, poikkileikkaukseltaan suorakaiteen muotoinen ja kiinnitetty teräsputkiriviin ja toisen kerroksen tasolla seinään. Porrashuoneen seinissä on pystysuuntainen puupanelointi. Takaseinään on upotettu jakorasioita, joiden kannet on tehty samasta puusta. Portaan edustalle on rakennettu tasanne, joka on rakennettu jälkeenpäin alimman askelman tilalle. Portaan alapuolelta kellariin johtava nousu on ummistettu.

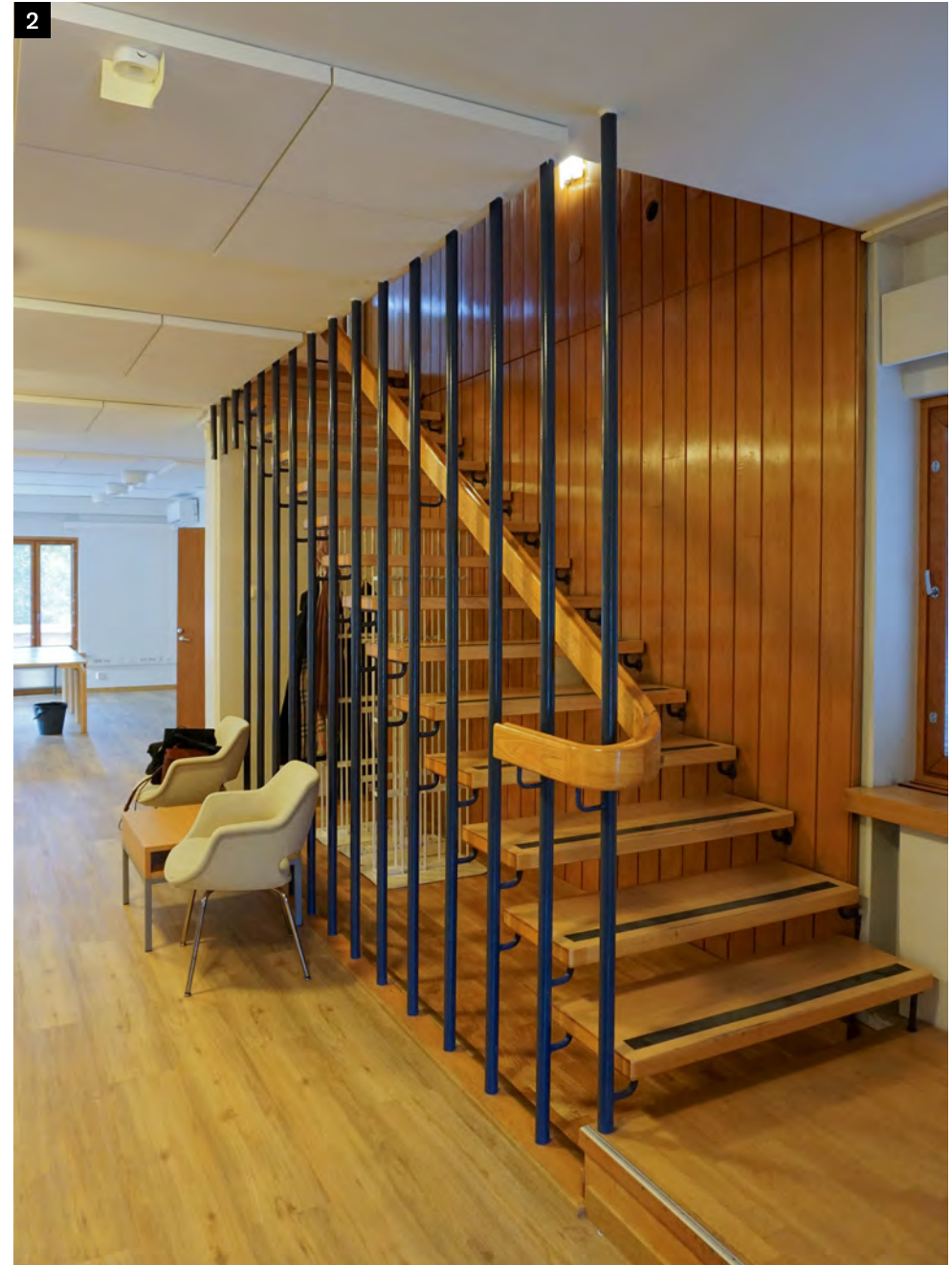
TAKKA

Olohuoneen itäseinällä on alkuperäinen, mutta käytöstä poistettu avotakka. Osittain seinän sisään upotettu tulipesä on puolentoista tiilen syvyinen, ja sen reunat on muurattu kellertävistä tulitiilistä. Takan edessä on betoniuloke, jonka päälle on muurattu taso syrjällään olevista tiilistä. Takan yläpuolella on seinästä ulkoneva suippo ja kaarevamuotoinen savukupu, jonka ulkopinnassa on samanlainen roiskerappaus kuin vastakkaisen seinän pinnassa.

↑ Eteishallin yhteydessä on pitkälti alkuperäisessä asussa säilynyt avoin yksivartinen porras. Porrasaskelmat on kannatettu seinästä ja toisesta reunasta konsoleilla pinnamaisiin teräspilareihin. Portaan vaikutelma on kevyt ja ilmava. Pinnojen oletettavasti alkuperäinen sininen väri tuo tilaan leikkisyyttä.

→ Porrasaskelmat ovat massiivipuuta, mahdollisesti vaahteraa. Suorakaitteen muotoinen käsijohde on lakattua puuta, ja kiertyy kauniisti ensimmäisessä kerroksessa pinnamaisten teräspilareiden ympäri. Alimman porrasaskelman toteutus kiinteänä on myöhempi lisäys. Portaan taustapanelointi on todennäköisesti alkuperäinen.

↑ Avoin eteishalli yhtyy ruokailutilaan ja tila jatkuu läpi rakennuksen. Ruokailutilasta on käynti rakennuksen länsi- ja eteläpuolella kiertävälle kaksitasoiselle terassille. Tilan moderni tammiviilutettu lautaparketti on todennäköisesti vuodelta 2018, kun ensimmäisessä kerroksessa suoritettiin pintojen uudistustöitä.

→ Ruokailutilan ovet on uusittu alkuperäistä mallia mukaillen. Ovien välille muodostuvan välikön katossa ja seinissä on oletettavasti alkuperäinen puupanelointi.

↑ Eteishallin ja ruokailutilan eteläpuolella on iso olohuone, joka on kaksi porrasaskelta sisäänkäyntitasoa alempana. Tilassa on moderni tammivii-lutettu lautaparketti todennäköisesti vuodelta 2018. Olohuoneen kuvassa näkyvässä länsiseinässä on todennäköisesti alkuperäinen roiskerappaus.

→ Olohuoneen itäseinällä on alkuperäinen avotakka, joka on poistettu käytöstä. Tulipesä on upotettu osin seinän sisään. Takan reunat ja edustalla olevan betonirakenteisen penkin päällyys on muurattu kellertävistä tulitiilistä. Ylöspäin suippeneva ja kaarevanmuotoinen savukupu on roiskerapattu samaan tapaan kuin vastapäinen seinä. Ikkunoiden edessä on alkuperäiset ikkunapenkit.

TALOTEKNIikka

Rakennuksessa on vesikiertoinen patterilämmitys. Patterit ovat alkuperäisiä 1950-luvulle tyypillisiä laakapattereita. Olohuoneessa patterit on poistettu. Ilmanvaihto on uusittu koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto. Kaikki uudet sähköasennukset on tehty pintaan, ja seinillä on pinta-asenteisia sähkökouruja ja -listoja. Katossa on sähkölistoja, joihin on asennettu kiinteästi erityyppisiä valaisimia. Sähköasennusten yleisilme on hallitsematon. Ruokasalissa on ilmalämpöpumpun päätelaite seinällä. Työhuoneessa on uudella väliseinällä ikkunan eteen asennetut pinta-asennetut vesiputket.

→ Rakennuksen keittiö on uusittu tiittävästi vuonna 2018. Alunperin olohuoneen ja keittiön välillä on ollut tarjoiluvälikko, jonka keittiön puoleinen seinä on purettu myöhemmin. Tämä näkyy tilassa alakaton korkeuseroina.

→ Alunperin palvelijahuoneena toimineen tilan nurkkaan on rakennettu komero IV-tekniikalle tiittävästi vuosien 1999-2004 välisenä aikana. Oikealla näkyvä tammiviilutettu laakaovi on alkuperäinen.

→ → Ensimmäisen kerroksen kaakkoiskulman työhuoneessa on moderni tammiviilutettu lautaparketki. Seinissä ja katossa on akustolevyjä todennäköisesti vuodelta 2018. Ikkunoiden edessä on alkuperäiset ikkunapenkit.

2. kerros

TILARAKENNE

Yläkerta muodostuu suurehkosta aulatilasta, neljästä alun perin makuuhuoneena käytetystä tilasta ja keskellä olevasta käytävästä, jonka varrelle wc- ja pesutilat ja komerot sijoittuvat. Huonejako on säilynyt pitkälti alkuperäisenä. Toista wc-tilaa on pienennetty käytävän puolelta, ja komerotiloja on muutettu teknisiksi tiloiksi. Tilahierarkiassa aulatilaa on korostettu, ja halli rinnastuu materiaalimaailmaltaan alakerran edustustiloihin.

KÄYTTÖ

Tilat ovat tällä hetkellä varastotiloina.

LATTIAT

Huoneissa on erilaisia uusittuja muovimattoja. Järven puoleisiin huoneisiin on asennettu muovimaton päälle yksisuuntainen sauvaparketti. Wc-tiloissa on uusitut laattalattiat.

SEINÄT

Vanhat seinät ovat pääosin rapattuja ja valkoiseksi maalattuja. Porrashuoneen ja aulan seinässä on oletettavasti alkuperäinen puupanelointi, joka on mahdollisesti punapyökkiiä. Makuuhuoneissa on myöhempiä tapetointeja. Wc-tiloissa on uusitut kaakelit.

KATOT

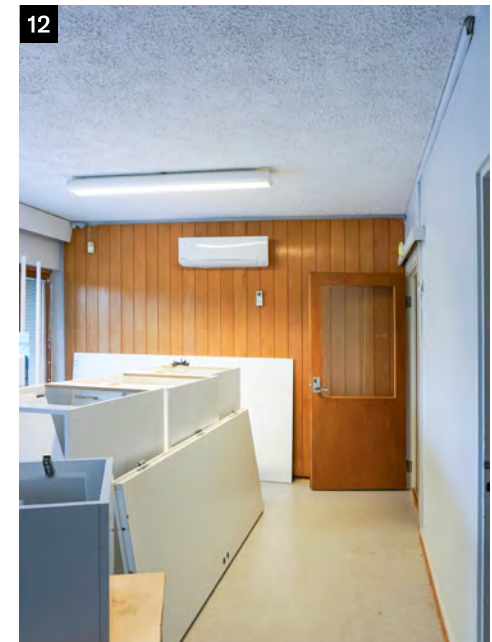
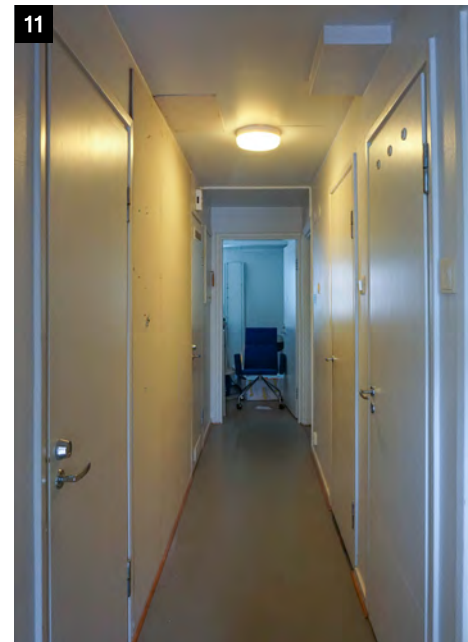
Katot ovat pääosin rapattuja ja valkoiseksi maalattuja. Aulassa on roiskerapattu katto. Kattopintoihin on kiinnitetty akustolevyjä ja pinta-asenteisia sähkövetoja. Käytävässä on alaslaskettu katto ja huonetiloissa myöhempiä kotelointeja.

→ Yläkerran huonejako on säilynyt pääpiirteissään alkuperäisenä. Alkuperäiseltä käyttötarkoitukseen makuuhuone toimii nykyään varastona. Tilassa on uudempi sauvaparketti.

→ Toisen kerroksen keskellä olevasta käytävästä on käynti kahteen makuuhuoneeseen. Alun perin käytävän varrella ollut kylpyhuone on muutettu myöhemmin koneellisen tulo- ja poistoilmavaihdon IV-konehuoneeksi ja liinavaatevarasto ATK-tilaksi. Alun perin vaatehuoneena toiminut tila on nykyisin varastona. Käytävältä on ollut lisäksi käynti wc-tilaan, mutta kulku sinne on muutettu myöhemmin käytävälle avautuvan välikön kautta.

→ → Toisen kerroksen hallissa on lattiapinnoitteena uudempi muovimatto. Hallin takaseinän puupanelointi on tietävästi alkuperäinen. Hallin katto on roiskerapattu. Hallin ja portaan välissä on alkuperäinen ikkunallinen tammiviiluvi.

OVET

Yläkerran väliovet ovat pääosin alkuperäisiä valkoiseksi maalattuja puulaakaovia. Hallin ja portaan välissä on ikkunallinen tammiviiluovi. Vetimet ovat enimmäkseen uusittuja. Osassa ovia on eri aikakausien pukinsarvityypisiä kromattuja vetimiä.

IKKUNAT

Ikkunat ovat vastaavia kuin alakerrassa. Aulan ikkunapenkki on tehty liimapuusta kuten alakerran työhuoneessa. Makuuhuoneissa on valkobetonisit ikkunapenkit.

MUITA ERITYISPIIRTEITÄ

Aulasta on käynti terassille. Terassin oven edessä on askelma, jonka pinnassa on keltaista tiililaattaa.

TALOTEKNIikka

Huonetiloissa on vesikiertoiset lämpöpatterit kuten alakerrassa. Aulassa on ilmalämpöpumppu. Putkiasennukset on keskitetty välikäytävään, jonka varrella tekniset tilat sijaitsevat.

↑ Toisen kerroksen hallista on käynti terassille. Näkymät avautuvat Kalavedelle. Terassin kaide muodostuu U-muotoisista pinnakaiteista, joiden sininen väri on tiettävästi alkuperäinen. Lattia on laatoitettu terrakotan värisillä laatoilla.

Kellari

TILARAKENNE

Kellarin tilat muodostuvat itäosan sauna- ja oleskelutiloista sekä toisella puolella rakennusta sijaitsevan suurehkon hallin ympärille sijoitetuista apu- ja varastotiloista. Osa varastohuoneista n muutettu märkätiloiksi. Molempiin osiin johtaa portaat yläkerasta, mutta ne on poistettu käytöstä. Kellarin tilarakenne on alkuperäisen mukainen.

KÄYTTÖ

Kellari on poistettu käytöstä sisäilmaongelmien vuoksi. Sauna- ja pesutilat ovat remontissa ja osittain purettu.

LATTIAT

Lattiat ovat pääosin maalattuja betonilattioita. Pesutiloissa on myöhemmät viisikulmalaatat. Saunan lattiarakenne on purettu maahan saakka.

SEINÄT

Seinät ovat pääosin valkoiseksi maalattuja betoniseiniä. Takka-huoneen seinissä on oletettavasti alkuperäistä puupanelointia, joka on ylempiä kerroksia arvottomampaa puuta. Saunatilan edustan käytävällä on myöhempi puupanelointi. Märkätiloissa on myöhempiä valkoisia kaakeleita. Pohjoisosan portaan vieressä wc-tilassa on säilynyt alkuperäinen valkoinen nollasaumalaatta.

KATOT

Katot ovat pääosin valkoiseksi maalattuja betonikattoja. Saunatilojen käytävän katossa on mahdollisesti alkuperäinen puupaneloitu katto.

→ Takkahuoneen perältä on käynti aulatalaan, jonka yhteydessä on ensimmäisen kerroksen eteishalliin johtava porras. Porras on rakennettu myöhemmin umpeen ensimmäisessä kerroksessa. Vasemmalla olevan oven kautta on käynti pukuhuoneeseen ja saunatiloihin.

→ Takkahuoneen perällä olevan tuulikaapin kautta on käynti ulos ja ulkoportaita pitkin rakennuksen eteläpuoliselle terassille. Avotakka on alkuperäinen, mutta poistettu käytöstä. Takka on muurattu kellertävistä tulitiilistä. Roiskerapattu savukupu on vastaava, kuin ensimmäisessä kerroksessa olohuoneessa.

OVET

Ovet ovat pääosin alkuperäisiä vaneriovia. Saunan ovesta ja ulko-oven sisäpuolella on pystysuuntainen kolmionmuotoisista rimoista tehty rimoitus.

IKKUNAT

Takkahuoneessa on matala lasitiilinen ikkuna seinän yläosassa. Tilan toinen vastaava ikkuna on ummistettu.

TAKKA

Takkahuoneessa on alkuperäinen mutta käytöstä poistettu avotakka, joka muistuttaa olohuoneen takkaa, tulipesä on sijoitettu huoneen nurkkaan seinän pintaan. Tulipesän seinät ja takan edustalla oleva taso on muurattu kellertävistä tulitiilistä. Takan yläpuolella on samanlainen savukupu kuin olohuoneessa.

TALOTEKNIikka

Kellarin katossa kulkee useita pinta-asenteisia ilmanvaihtokanavia ja sähköhylyjä. Tiloissa on säilynyt oletettavasti alkuperäisiä valaisimia ja valonkatkaisimia.

↑ Kellarin lattiat ovat pääosin maalattuja betonilattioita, seinät maalattuja betoniseiniä ja katot maalattuja betonikattoja. Kellarin ovet ovat pääosin alkuperäisiä lakattuja vaneriovia.

↑ Kellarista ensimmäiseen kerrokseen johtava kaareva porrashuone yhtyy ensimmäisessä kerroksessa pohjoisjulkisivun sisäänkäyntiin. Porras on betonirakenteinen.

4.2 Julkisivut

SOKKELI

Rakennuksessa on alkuperäinen betonisokkeli, jossa on pystysuuntainen lautamuottivalupinta. Terrassin puolella sokkeliä on peitetty pellityksellä. Sokkelin alaosa on näkyvissä myöhempi patolevy.

JULKISIVUT

Julkisivut on muurattu poltetusta punatiilestä juoksevilla limityksellä. Kalkkisaumalaastissa on 1950-luvulle tyypillisesti kaksi eri väriä: tiilien pystysaumoissa on ohuempi punapigmenttinen laastisauma ja keltapigmentillä värjätyt vaakasaumat ovat paksumpia. Ikkunoiden ylä- ja alapuolella on vaakalaudoitetut ja valkoiseksi maalatut kentät, jotka rytmittävät julkisivuja pystysuunnassa.

IKKUNAT

Ikkunat ovat suorakaiteen muotoisia ja eri kokoisia puuikkunoita, joissa on ulkopuolella vaaleanruskea alumiinikuori. Ikkunat ovat uusittuja. Ikkunoiden alapuolella on valkoiset ikkunapellit. Kellarissa on itäjulkisivulla oletettavasti alkuperäinen matala ja leveä lasitiili-ikkuna.

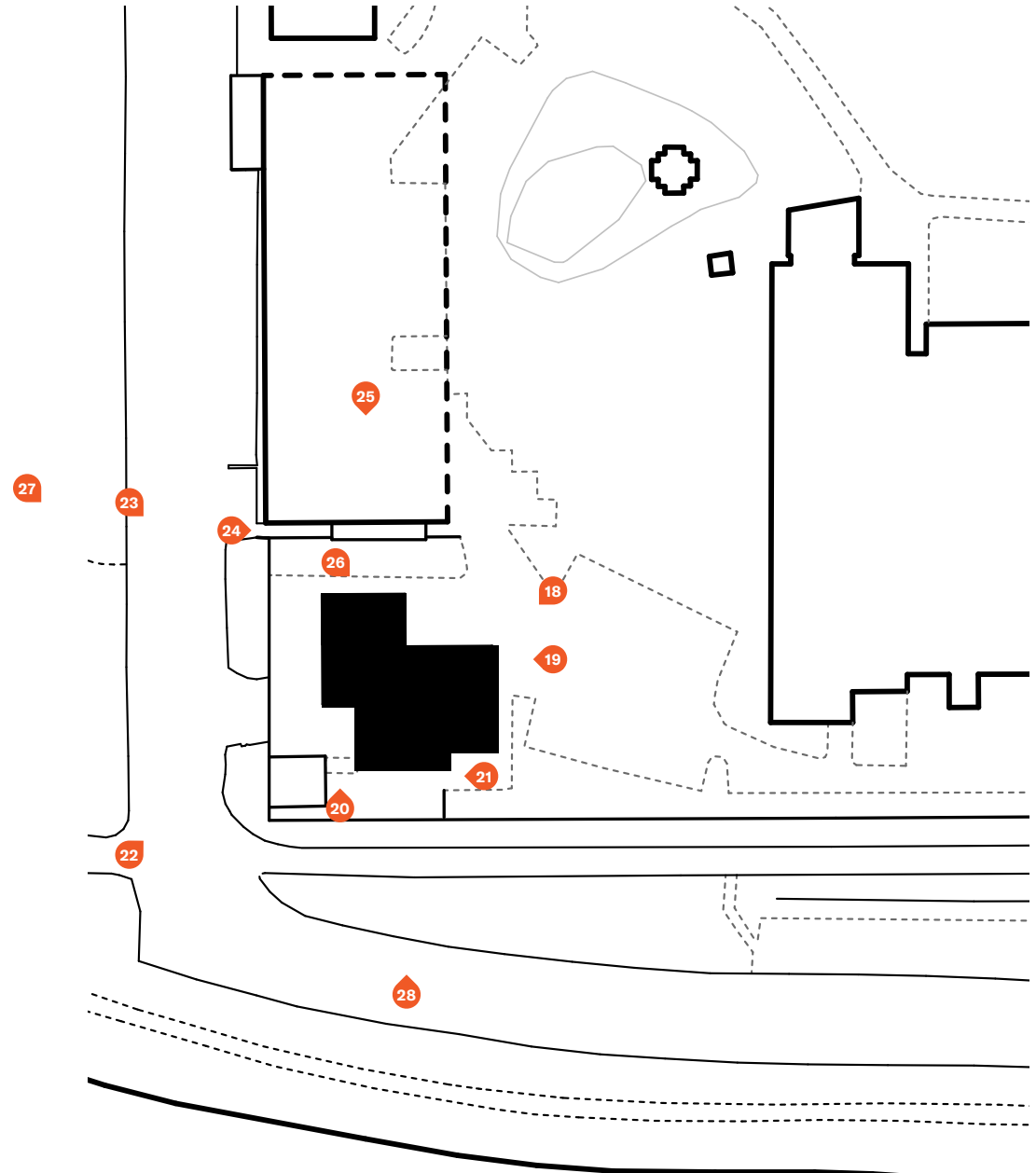
SISÄÄNKÄYNNIT JA ULKO-OVET

Itäjulkisivulla sijaitsevilla pääsisäänkäynnillä on pitkistä graniittilaatoista muodostettu tasanne. Tasanteen yläpuolella on peltinen lippakatos, jonka toisessa päässä on katoksen yläpinnasta nouseva kuuden pyöreän sylinterin muodostamat ”kattoikkunat”. Toisessa laidassa katosta kannattelee teräs- ja puurakenteinen rimaseinä. Ulko-ovi liittyy katoksen levyiseen puurakenteiseen lasiseinään, jonka edessä on harva puurimoitus. Sisäänkäynti on säilynyt alkuperäisenä.

Pohjakartta, Kuopion kaupunki 2024.

VALOKUVAUSPAIKAT, PIHA

Keittiön sisäänkäynnillä on pieni betonirakenteinen tasanne ja porrasnousu. Tasanteen ja julkisivun välisessä osassa on betoniin upotettu pyöreämuotoisia kiviä. Ulko-ovi on oletettavasti uusittu vaaleanruskeaksi maalattu laakaovi, jossa on pystyrimoitus ja alaosassa korkea potkulevy.

Ruokasalista terassille johtava takaovi liittyy alkuperäiseen puulasiseiniin, joka muodostuu pariovesta ja sen molemmiin puolin yhtä leveistä sivuikkunoista.

Kellarin sisäänkäynnille johtaa alkuperäinen betonirakenteinen ulkoporras, jossa on vaaleanharmaaksi maalattu teräsputkikaide ja -käsijohde. Kellarin ovi on oletettavasti alkuperäinen vaaleanruskeaksi maalattu laakaovi, jossa on kolmionmuotoisista rimoista muodostuva pystypanelointi.

VESIKATTO

Vesikatto on kahdessa tasossa oleva loivasti kallistettu tasakatto. Vesikate on mahdollisesti uusittu vaaleanharmaa rivipeltikate.

TERASSI

Etelä- ja länsipuolen terassia kiertää matala tiilimuurattu tukimuuri, jonka päällä on vaaleanharmaa pellitys. Talon katutilasta rajaavaa alkuperäistä tiilimuuria on jossain vaiheessa jatkettu pihan länsipuolella ja eteläpuolella virastotalojen edustalle. Tämä näkyy muurissa vanhemman ja uudemman tiilen sävyeronä. Terassin lattiassa on pesubetonilaatat ja ruokasalin oven edustalla suuremmat sileät betonilaatat. Vesikaivojen kohdalla on betonilaatat, joihin on upotettu pyöreitä luonnonkiviä. Kahteen tasoon rakennetun terassin tasojen välillä on betonirakenteiset porrasaskelmat.

PARVEKE

Terassin lattiassa on uusittu 10 x 10 cm kokoinen lasittamaton punatiilen värinen laatoitus. Lattia on kallistettu kaivoa kohti. Terassia kiertää kaide, jonka alaosa on matala pellitetty seinämä, ja sen päälle on kiinnitetty koristeellinen terästagosta taivutettu pinnamainen kaide. Kaide on maalattu siniseksi. Terassilla on lämpöilmapumpun päätelaite.

18

↑ Rakennuksen päälähestymissuunta on lääninhallituksen korttelin pihalta. Pääsisäänkäynti sijaitsee rakennuksen itäjulkisivulla.

↑ Pääsisäänkäynnin valaisimet ovat alkuperäiset.

↗ Rakennusta kiertää kaksitasoinen terassi. Ruokailutilasta on suora yhteys lasiovien kautta terassille.

→ Rakennusta kiertävälle terassille on käynti usealta rakennuksen sivulta. Tiilimuurien rajattu terassi on tärkeä osa rakennuksen arkkitehtuuria.

22

23

↗ → Rakennus Piispankadulta katsottuna. Rakennuksen kellarikerrokseen vuonna 1971 rakennetun autotallin ovet puhtaistiin olemassa olevaan tiilimuuriin ja ne avautuvat Piispankadulle. Alkuperäistä tiilimuuria länsisivulla on myöhemmin jatkettu, mikä näkyy muurissa tiilten sävyeronä.

↑ Keittiöön on oma sisäänkäynti rakennuksen pohjoisjulkisivulla.

↖ ← Rakennuksen pohjoispuolelle on rakennettu maanalainen pysäköintilaitos ja kansiparkki 2010-luvun alussa. Maaherran virkatalon pihan ja maanalaisen pysäköintilaitoksen välistä nousee porras Piispankadulta pihalle.

4.3 Pihapiiri ja kaupunkikuva

Rakennus sijaitsee Lääninhallituksen tontin lounaiskulmassa ja rajautuu länsipuolella katutilaan ja eteläpuolella kadun viereiseen kevyenliikenteen väylään. Tontti viettää loivasti etelässä avautuvan Kallajärven suuntaan. Rakennus sijaitsee lännestä katsottuna maisemallisesti näkyvällä paikalla korttelin kulmauksessa avoimen puistomaiseman laidalla. Länsipuolella on tien toisella puolella suuri nurmipintainen leikkipuisto, ja etelässä avautuu näkymiä pienen puistokaistaleen läpi järvelle. Alarinteessä sijaitseva matalahko rakennus on kuitenkin katulinjassa korttelin muita rakennuksia matalammalla. Autotie kiertää korttelin, mutta länsipuolella reitti jatkuu kevyenliikenteen väylänä ja rannaa myötäilevänä puistoreittinä.

Rakennuksen lounaiskulmaa ja eteläreunaa rajaava matala tiilimuuri jäsentää katualueen yksityisestä tilasta ja muodostaa rakennukselle jalustan. Muuri jatkuu eteläpuolella matalampana koko Lääninhallituksen tontin matkalla ja rajaa tonttia viereisestä kulkureitistä. Muurin edustalla kasvaa suuria vaahteroita, jotka peittävät maaherran talon osittain etelästä katsottuna. Länsipuolella Piispankadun varteen rakennettu autotallikerros ja viereinen pysäköintirakennus ovat muuttaneet katumaiseman huoltoaluemaiseksi. Rakennuksen pohjoispuolella sijaitsevassa pysäköintilaitoksessa on yksi osittain maanalainen kerros ja maan päällä asfaltoitu pysäköintialue. Rakennuksia rajaa pysäköintilaitoksen säleseinäinen portaikko, joka johtaa kadulta pihan tasolle. Asfaltoitu pysäköintialue jatkuu rakennuksen itäpuolelle ja rajautuu suoraan Maaherran talon julkisivuun.

Tontin rakennusten ajallinen kerroksellisuus hahmottuu materiaaalimaailman kautta. Vanhimmat rakennukset tontin pohjoisosassa ovat rapattuja ja väriykseltään vaaleita. Maaherran virkatalo linkittyy punatiilijulkisivujensa kautta osaksi tontin eteläosan uudempaa 1950-luvun rakennuskerrostumaa.

→ Rakennuksen länsipuolella avautuu avoin puistomaisema.

→ Etelästä katsottuna rakennus peittyy puurivistön taakse. Alunperin rakennus on näkynyt selkeästi rannalle ja puolestaan rakennuksesta on ollut suora näköyhteys rannalle.

5. Johtopäätökset

OMINAISPIIRTEET

Kuopion läänin maaherran virkatalo rakennettiin vuonna 1954 täydentämään vuonna 1885 rakentunutta lääninhallituksen korttelia. Samaan aikaan kortteliin rakennettiin kaksi uutta virastotaloa. Maaherran virkatalo suunniteltiin sotien jälkeen ajanjaksona, jolloin omakotitalorakentaminen oli Suomessa kiivasta. Rakennus edustaa 1950-luvun yksilöllisistä pientaloarkkitehtuuria, joka poikkesi aikakaudelle yleisestä tyyppipiirustuksiin perustuvasta omakotitalorakentamisesta.

Kaksikerroksinen, terassoitu ja tasakattoinen rakennus edustaa tyyliään modernismia. Tila- ja julkisivujäsentelyissä on nähtävissä 1950-luvulle ominainen pyrkimys rationaalisuuteen ja selkeyteen. Rakennusmassa on pilkottu osiin toimintojen sijoittelun perusteella: palvelijansiipi hahmottuu julkisivussa matalampana osana. Toisiinsa nähden limittäin asetellut erikorkuiset noppamaiset osat tuovat julkisivuihin kolmiulotteisuutta. Rakennus muodostaa yhdessä etelä- ja länsipuolella kiertävän L-kirjaimen muotoisen, kaksitasoisen ja tiilimuurein rajatun terassin kanssa tilallisesti kiinnostavan kokonaisuuden. Julkisivut on verhoiltu pääosin punatiilellä. Ikkunat ja niiden päällä olevat vaaleat laudoitetut osat muodostavat julkisivuja jäsentävät pystysuuntaiset vyöhykkeet. Ikkunoiden ja ovien pystysuuntainen puitejako vahvistavat vertikaalista sommittelua.

Rakennuksessa on kaksi kerrosta ja kellari. Ensimmäinen kerros toimi maaherran edustustiloina ja varsinaiset maaherran yksityisluntoisemmat asuintilat sijaitsivat rakennuksen toisessa kerroksessa. Jako yksityisiin ja julkisempiin tiloihin on aikakauden kaksitasoiselle pientalolle tyypillinen. Virkatalo noudatti vielä porvariasunnon kolминаista tilajakoa: edustukselliset tilat, perheen asuintilat ja palvelusväen tilat, kuten palvelijanhruone ja tarjoiluvälillä muista tiloista erotettu keittiö, erotettiin toisistaan.

Palvelusväen tilat vähenivät yleisesti 1950-luvulta alkaen ja erityisesti 1960-luvulla, jolloin esimerkiksi keittiöt alkoivat avautua osaksi ruokailutilaa.

Rakennuksessa on useita 1950-luvun suomalaiselle pientaloarkkitehtuurille ominaisia piirteitä, joihin haettiin kansainvälisiä vaikutteita muun muassa Yhdysvalloista. Aikakaudelle tyypillisiä pientaloarkkitehtuurin piirteitä rakennuksessa olivat sisätilojen puhtaaksi muuratut ja puuviilutetut pinnat, suuret ikkunapinnat ja matalat ikkunapenkit, avotakat sekä avoimesti toisiinsa yhdistyvät tilat, joita jäseneltiin muun muassa tasoeroilla ja siirrettävillä seinillä. Rakennukseen tehtiin myös askarteluhuone 1950-luvulla yleistyneeseen tapaan.

Rakennuksessa toteutuu myös aikakauden ihanne luonnonläheisyydestä, raittiista ilmasta ja yhteydestä pihalle. Järvimaisema avautuu sisätiloihin suurten lasipintojen kautta. Suuret ikkunat hälventävät sisä- ja ulkotilan ja samalla yksityisen ja julkisen tilan rajaa. Myös liittyminen laajempaan ympäristöön ja kulkuyhteydet ovat olleet tärkeässä roolissa tiilimuurin suojasta huolimatta: rakennukseen ja terassille on useita reittejä sekä pihan että kadun puolelta.

SÄILYNEISYYS

Rakennuksen ulkohahmoon ja julkisivuihin ei ole tehty merkittäviä muutoksia. Suurin muutos on ollut autotallin rakentaminen kellariin 1970-luvulla, jolloin Piispankadun puoleiseen tiilimuriin puhkaistiin kaksi autotallin ovea. Rakennusosia, kuten ikkunoita, ovia ja ikkunakenttien levytyksiä on uusittu. Suuremmat muutokset ovat kohdistuneet tilajakoon ja tilojen pinoihin. Tilat on kuitenkin palautettu myöhemmin tilarakenteen osalta lähes alkuperäistä vastaavaksi. Sisäpinnat on muutettu

pääosin tavanomaisiksi nykyrakentamisen mukaisiksi materiaaleiksi. Alkuperäisiä yksityiskohtia, kuten aulatilojen puuviilutettuja seiniä, olohuoneen ja saunan oleskelutilan rapatut avotakat, metallitolpin rajattu pääportaikko, ikkunapenkit ja viilupintaisia ovia on säilynyt.

ARVOT

Kuopion lääninhallituksen kortteli on historiallisesti merkittävä ja sijaitsee kaupunkikuvallisesti keskeisellä paikalla. Korttelin pohjoisosan vanhimmat rakennukset ja niiden väliset pihat ovat säilyneet suhteellisen alkuperäisenä 1880-luvun lopun mukaisena kokonaisuutena. Maaherran virkatalo liittyy osaksi korttelin 1950-luvulla rakennettua kerrostumaa, joka eroaa alkuperäistä, vaaleiksi rapatuista uusrenessanssirakennuksista 1950-luvulle tyypillisen punatiilisen materiaaalimaailman ja modernistisen rationaalisen muodonannon kautta. Maaherran virkatalo sijaitsee korttelin lounaiskulmauksessa näkyvällä paikalla avautuen kohti viereistä puistoa ja rantaa myötäilevää reittiä. Lääninhallituksen kortteli rakennuksineen edustaa alueelle keskittynyttä julkista hallintoa yhdessä muiden Piispanpuiston ympärille 1800-luvun lopulla keskitettyjen hallinnollisten ja julkisten rakennusten kanssa.

Kuopion maaherran virkatalo on harvoja sotien jälkeen rakennettuja valtion virkataloja. Rakennus on myös selvityksen yhteydessä tutkitun aineiston mukaan ainoa aikakautensa maaherran virkatalo, joka toteutettiin erillistalona osaksi hallinnollista korttelia. Muiden läänien maaherrojen virka-asunnot sijoitettiin usein virastotalojen yhteyteen. Arkkitehtuuriltaan rakennus edustaa aikansa yksilöllistä pientalorakentamista.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Helsingin kaupunginmuseo (HKM)

Valokuvia arkkitehti Martti Melakarin suunnittelemista rakennuksista

Kansallisarkisto (KA)

Vanhat asemakaavakartat.

Kuopion karttapalvelu (KKP)

Asemakaavat, yleiskaava, kiinteistötiedot

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (KKM)

Vanhat valokuvat

Kuopion rakennusvalvonta (RakVV)

Rakennuslupa-asiakirjat

Autotallin muutospiirustukset vuodelta 1970

Museovirasto (MV)

Valokuvat Kuopion lääninhallituksen maaherran virkatalosta vuosilta 1970–78 Risto Höltän ollessa maaherra.

Senaatti-kiinteistöjen arkisto (SA)

Arkkitehti-, rakenne- ja talotekniset suunnitelmat vuodesta 1953 alkaen.

MUUT LÄHTEET

Arkkitehtitoimisto Ark-byroo oy, 2018.

Rakennushistoriaselvitys. Lääninhallituksen rakennukset. Hämeenlinna 2018. Senaatti-kiinteistöt.

Arkkitehtitoimisto Ark-byroo oy, 2025. *Kuopion lääninhallituksen kortteli. Osa 1: Kuopion lääninhallituksen kortteli 31. Ympäristöhistoriallinen selvitys. Senaatti-kiinteistöt.*

Arkkitehtitoimisto Arto Mattila Oy, 2019. *Valtion virastotalo, Joensuu. Suppea rakennushistoriaselvitys. Senaatti-kiinteistöt.*

Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy, 2011. *Mikkelin virastotalokorttelin rakennushistoriaselvitys 27.1.2011. Senaatti-kiinteistöt.*

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 2018. *Kuopion lääninhallitus. Rakennushistoriaselvitys 30.10.2018. Senaatti-kiinteistöt.*

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 2019. *Kuopion lääninhallitus C-talo. Rakennushistoriaselvitys 30.3.2019. Senaatti-kiinteistöt.*

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, 2022. *Lapin lääninhallitus. Rovaniemi. Rakennushistoriaselvitys 31.10.2022. Senaatti-kiinteistöt.*

Entinen Helsingin kaksoisyhteislyseo. Finna.fi valokuvan historiatiedot. Mäkelänkatu 93. Väinölänkatu 1–3. Kalervonkatu 6. Helsinki; Käpylän yläasteen koulu. Entinen Hykkylän yläasteen koulu ja lukio. Entinen Helsingin kaksoisyhteislyseo. Saatavilla: <https://www.finna.fi/Record/hkm.DF0209A3-C02A-4B0A-837C-F6213C62DD93?sid=4789642970> [Viitattu 5.9.2024.]

Hanski, Jari 2011. *Hyödyllistä ja kaunistavaa: Senaatti-kiinteistöjen historia.* Senaatti-kiinteistöt.

Kansallisarkisto – Arkistojen Portti. *Asutushallituksen virkataloasiakirjat.* Saatavilla: <https://portti.kansallisarkisto.fi/fi/aineisto-oppaat/asutushallituksen-virkataloasiakirjat> [Viitattu 10.1.2025]

Kansallisarkisto – Arkistojen Portti. *Lääninhallitukset.* Saatavilla: <https://portti.kansallisarkisto.fi/fi/aineisto-oppaat/l%C3%A4%C3%A4ninhallitukset> [Viitattu 10.1.2025]

Kansallisarkisto – Arkistojen Portti. *Virkatalot.* Saatavilla: <https://portti.kansallisarkisto.fi/fi/aineisto-oppaat/virkatalot> [Viitattu 10.1.2025]

Kuopion kaupunki, 2023. *Kuopion kansallinen kaupunkipuisto.* Hoito- ja käyttösuunnitelma. Kuopio: Kuopion kaupunki. Saatavilla: chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://www.kuopio.fi/uploads/2024/03/kkp_hks_ym_28062023_small.pdf [Viitattu 18.1.2025]

Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu. RKY-alueet. Museovirasto. Julkaistu 22.12.2009. https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det_print.aspx [Viitattu 5.9.2024]

Lahti, Juhana, et al. 2011. *Kauneus, käytännöllisyys, kestävyys. Valtion rakentamisen kaksi vuosisataa 1811–2011. Skönhet, ändamålsenlighet, hållbarhet. Statens byggnadsverksamhet undet två århundraden 1811–2011. Senaatti-kiinteistöt/ Senatfastigheter.*

Lampila, Meri 2023. *Rakennettujen kulttuuriperintökohteiden inventointien koonti. Kymenlaakson liitto. Kouvola. Kymenlaakson liitto.*

Lilius, Henrik 1989. ”Kaupunkirakennustaide autonomian alusta 1850-luvulle.” Teoksessa *Ars: Suomen taide*. 3. Toim. Bäckström, Christina, et al. Weilin + Göös.

Lilius, Henrik 2014. ”Rokokoklassismin ja hyödyn ajan (1743–1772) Kaupunki.” Teoksessa *Suomen Kaupunkirakentamisen Historia: I*. Toim. Harjula, Janne, et al. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lounatvuori, Irma 1996. *Mallin mukaan maan tavalla. Mallipiirustukset ja sotilasvirkatalojen rakentaminen 1687–1810*. Museovirasto.

Manninen, Markus 2018. *Valtion virastotalot 1809–1995*. Senaatti-kiinteistöt. Saatavilla: https://www.senaatti.fi/app/uploads/2018/07/2018_Manark_Valtion-virastotalot.pdf [Viitattu 9.1.2025]

Manninen, Markus 2020. *1950-luvun virastotalot*. Museovirasto. Saatavilla: https://stpiensivustotprod.blob.core.windows.net/rakennettu/Valtion-virastotalot/RHY_1950-luvun-virastotalo_Manninen.pdf [Viitattu 9.1.2025]

Pohjois-Savon liitto 2006. *Kuopion seudun kulttuuriympäristö seutukunnan vahvuudeksi. Kulttuuriympäristöselvitys Kuopion seudun maakuntakaavaa varten.*

Pulkka – Pohjois-Savon muisti. *Kuopion läänin maaherrat*. Saatavilla: <https://pohjois-savonmuisti.fi/historia/pohjoissavolaiset-vaikuttajat/kuopion-laanin-maaherrat/> [Viitattu 20.1.2025]

Puranen, Irja 1967. Matrikkeli. Teoksessa Halila, A. (toim.) *Suomen rakennushallinto 1811–1961*. Helsinki: Rakennushallitus.

Rakennushallituksen Kertomus Vuodelta 1953. Rakennushallitus, 1954. Saatavilla: https://doria.fi/bitstream/handle/10024/159132/xrakh_195300_1954_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 20.1.2025]

Rieki, Helena 2005. *Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kaupungin rakentamisaikavaiheita vuodesta 1875. Kuopion historia 6. Kuopion kaupunki.*

Sanaksenaho, Pirjo 2017. *Moderni koti. Pientaloasumisen ihanteet arkkitehtuuri- ja sisustusjulkaisuissa 1950–1960-luvuilla*. Aalto-yliopisto taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Arkkitehtuurin laitos.

Saurama, Kai, et al. 1986. *Rakennushallinto 1961–1986: Rakennushallinnon 175-vuotisjuhlakirja = The Finnish Building Administration from 1961 to 1986: 175th Anniversary Publication of the Finnish Building Administration*. Rakennushallitus.

Suomen Korkeakouluinsinöörit Ja Arkkitehdit: 1956. Suomalaisen tekniikkajärjestön seura, 1956.

Rakennusluvut

Lupapiste Kaupassa on rakennuslupa-asiakirjoja ja piirustuksia uudisrakennuksesta ja vuoden 1971 muutoksesta. Luvat on alla esitetty kronologisessa järjestyksessä.

1971

Rakennuslupatunnus: 71-0143-R

Toimenpide: Maaherran virka-asuinrakennuksen autotalliosan rakentaminen

Lupa myönnettiin: 17.5.1971

Suunnittelija: Esa Malmivaara

Piirustukset: Asemapiirros (1kpl), pohjapiirustus (1 kpl), julkisivupiirustus (1 kpl), leikkauspiirustus (1 kpl)

Huomioita: Lupapisteen esikatselussa nähtävissä pelkät leimat, ei koko piirustuksia

1953

Rakennuslupatunnus: 53-5730-R

Toimenpide: Uudisrakennus

Lupa myönnettiin: 24.4.1953

Suunnittelija: Martti Melakari

Piirustukset: Pohjapiirustukset (3 kpl), julkisivupiirustukset (3 kpl), leikkauspiirustus (1 kpl)

Huomioita: Lupapisteen esikatselussa nähtävissä pelkät leimat, ei koko piirustuksia

Tekijästä

Ark-byroo on arkkitehtitoimisto, jonka erikoisalaa ovat rakennushistoria- ja kulttuuriympäristöselvitykset sekä vanhojen kiinteistöjen korjaus- ja muutoshankkeet. Palvelumme kattavat kehittämishankkeissa rakennushistorialliset tutkimukset ja arkkitehti- ja sisustussuunnittelun. Suoritamme myös laserkeilausta ja fotogrammetrista mittausta. Lisäksi konsultoimme asiakkaitamme rakennussuojelun asiantuntijoina.

Ark-byroo työskentelee asiantuntijana sekä pää- ja arkkitehtisuunnittelijana Suomen kulttuurihistoriallisesti merkittävimpien kiinteistöjen parissa. Tuomme hankkeisiin tutkittuun tietoon ja laajamittaiseen kokemukseen perustuvaa strategista ymmärrystä kohteiden nykytilasta, jonka pohjalta suunnittelemme uusia, kestäviä ratkaisuja. Asiakkaisiimme lukeutuu maamme suurimpia julkisia ja yksityisiä kiinteistöjen omistajia ja kehittäjiä.

Ark-byroo tutkii mennyttä ja suunnittelee tulevaa.